

Opschakelen

Onderzoek naar ongewenste
gedragingen in de wielersport

Anton van Wijk
Juno van Esseveldt
Manon Hardeman
Marjan Olfers

Beke *reeks*

Opschakelen

Opschakelen

Onderzoek naar ongewenste
gedragingen in de wielersport

Anton van Wijk

Juno van Esseveldt

Manon Hardeman

Marjan Olfers

Beke // reeks

In opdracht van

KNWU

m.m.v.

Marcel Grotens, Jos Kuppens, Anouk Lenders, Lieselot Scholten

Omslagontwerp en opmaak

Marcel Grotens

ISBN

978-94-92255-24-2

Opschakelen

Onderzoek naar ongewenste gedragingen in de wielersport

Anton van Wijk, Juno van Esseveldt, Manon Hardeman (Bureau Beke) en Marjan Olfers (VU)

Inhoud

	Inleiding	7
1	Opzet en uitvoering van het onderzoek	9
1.1	Digitale vragenlijst	9
1.2	Interviews	11
2	Resultaten Topsporters	13
2.1	Algemene gegevens	13
2.2	Onveiligheidsgevoelens	14
2.3	Dwang of chantage	14
2.4	Verbaal of fysiek geweld	15
2.5	Roddelen, pesten en/of discriminatie	15
2.6	Seksueel grensoverschrijdend gedrag	16
2.7	Eerdere vervelende ervaringen	16
2.8	Meest vervelende ervaring	16
2.9	Slachtofferschap	17
2.10	Subgroepen slachtoffers	18
2.11	Respondenten aan het woord	18
3	Resultaten Amateurrenners	21
3.1	Algemene gegevens	21
3.2	Onveiligheidsgevoelens	22
3.3	Dwang of chantage	22
3.4	Verbaal of fysiek geweld	22
3.5	Roddelen, pesten, discriminatie	23
3.6	Seksueel grensoverschrijdend gedrag	23
3.7	Eerdere vervelende ervaringen	24
3.8	Meest vervelende ervaring	24

3.9	Acties na vervelende ervaringen	27
3.10	Slachtofferschap	27
3.11	Kinderen, jongeren en volwassenen	29
3.12	Respondenten aan het woord	29
4	Juridisch instrumentarium	35
4.1	Preventie	35
4.2	Signalering	36
4.3	Contracten profrenners	36
4.4	Bestuurlijke maatregelen	37
4.5	Tuchtrecht	37
4.6	Strafrecht	38
5	Conclusies en aanbevelingen	41
5.1	Conclusies	41
5.2	Aanbevelingen	45
5.3	Slotbeschouwing	47
	Geraadpleegde literatuur	49
	Bijlagen	
	Bijlage 1 – Vragenlijst Intimidatie Wielersporters	53
	Bijlage 2 – Tabellen Topsporters	61
	Bijlage 3 – Tabellen Amateurrenners	71

Inleiding

De afgelopen tijd is de aandacht voor grensoverschrijdend gedrag in de sport toegenomen. Onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag in de sport richt zich voornamelijk op seksuele intimidatie of seksueel misbruik. In 2017 deden Bureau Beke en de Vrije Universiteit onderzoek naar welke belemmeringen er zijn om seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) te melden en hoe zaken worden opgepakt en afgehandeld (Van Wijk, Hardeman, Scholten & Olfers, 2017). Uit het onderzoek blijkt dat sommige verenigingen pas gaan nadenken over de aanpak van SGG als zich een incident binnen hun club heeft voorgedaan. Veel meldingen van SGG worden informeel 'opgelost' en dus niet tuchtrechtelijk en/of strafrechtelijk afgehandeld. De betrokkene wordt bijvoorbeeld van de club gestuurd. Een van de aanbevelingen is dat de politie haar diensten inzichtelijker kan maken voor de sportverenigingen en in een vroeger stadium van meldingen verenigingsbesturen van advies kan voorzien over de afhandeling (Van Wijk, Hardeman, Scholten & Olfers, 2017).

NOC*NSF heeft in 2017 een commissie ingesteld om nader onderzoek te doen naar seksuele intimidatie en seksueel misbruik. De onderzoekscommissie is in mei 2017 van start gegaan onder leiding van voorzitter Klaas de Vries en kreeg als taak inzicht te geven in de aard en omvang van de problematiek. De commissie concludeert op basis van een onderzoek door Vertommen en collega's dat twaalf procent van Nederlandse volwassenen die als kind aan sport deden ervaring heeft met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vier procent van deze volwassenen rapporteert ernstige vormen van seksueel misbruik (De Vries, Ros-van Dorp & Myjer, 2017).

Naast diverse vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen sporters ook te maken krijgen met andere vormen van grensoverschrijdend gedrag. Mountjoy en collega's (2016) hebben onderzoek uitgevoerd naar verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag. Zij onderscheiden discriminatie, intimidatie en misbruik waarbij de laatste twee kunnen bestaan uit psychologisch, fysiek en

seksueel geweld en verwaarlozing. Dergelijke incidenten kunnen worden geschaard onder de brede noemer van grensoverschrijdend gedrag. Grensoverschrijdend gedrag in de sport kan volgens de onderzoekers worden verklaard door de specifieke aspecten van sport waarbij sprake is van een hiërarchische relatie, die kan ontaarden in misbruik van machtsverhoudingen (Mountjoy et al., 2016). Uit onderzoek van Vertommen et al. (2017) blijkt overigens dat ook medesporters grensoverschrijdend gedrag kunnen vertonen.

De Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie (KNWU) is de eerste sportbond die zicht wil krijgen op de aard en omvang van diverse vormen van grensoverschrijdend gedrag binnen de wielersport. Het doel van het onderzoek, dat begin 2017 na een voorbereidingsfase van start is gegaan, is om de wielersport (nog) veilig(er), gezond(er) en eerlijk(er) te maken. In het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen de topsporters en amateurrenners. Topsporters rijden bij de nationale selectie en/of bij commerciële teams. Amateurrenners rijden bij wielerverenigingen en hebben een KNWU-licentie. In het onderhavige onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Wat is de aard en omvang van grensoverschrijdend gedrag in de wielersport en welke maatregelen kunnen worden genomen ter bestrijding daarvan?

1 Opzet en uitvoering van het onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijven we de opzet en uitvoering van het onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag in de wielersport. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een digitale vragenlijst onder *actieve* (professionele en amateur) wielersporters. Aanvullend zijn interviews gehouden met wielersporters die een of meerdere vormen van grensoverschrijdend gedrag hebben ervaren en bestuurders van verenigingen. Verder is er door middel van documentenanalyse aandacht besteed aan het opstellen van het juridische instrumentarium ter bestrijding van intimidatie in de wielersport.

1.1 Digitale vragenlijst

In dit onderzoek staat de term ‘grensoverschrijdend gedrag’ centraal. Deze term is breed opgevat en omvat onder meer strafbaar gesteld gedrag (bedreiging, seksueel grensoverschrijdend gedrag, et cetera). Daarnaast zijn er enkele vragen die in bredere zin betrekking hebben op het mentale en fysieke welzijn van de wielersporters. Voor de minderjarigen en volwassenen zijn twee aparte vragenlijsten gemaakt. De vragen over alle vormen van intimidatie zijn voor beide groepen vrijwel hetzelfde.¹

Om de (ouders van de) wielersporters te bereiken is een aantal stappen ondernomen. Zo heeft de directeur van de KNWU de (ouders van de) wielersporters schriftelijk op de hoogte gesteld van het onderzoek. Hen is gevraagd of zij er bezwaar tegen hebben als de KNWU de e-mailadressen aan de onderzoekers zou verstrekken zodat zij direct de vragenlijsten zouden kunnen mailen. De (ouders van de) renners hebben eventuele bezwaren kunnen doorgeven aan de KNWU. Hun namen en mailadressen zijn van de lijst gehaald.² Voor de ouders is een extra instructie opgenomen die inhield dat zij eerst de vragenlijst zelf moesten doornemen, in het bijzonder de vragen over seksueel grensoverschrijdend gedrag, en vervolgens bepalen op welke manier zij en/of hun kind de vragen zouden beantwoorden.

De sporters hebben vervolgens per e-mail een link gekregen naar een beveiligde website waar zij de vragen digitaal konden beantwoorden. Er is naast algemene gegevens gevraagd naar het meemaken van ‘vervelende ervaringen’ in het *afgelopen jaar* of – als men is gestopt met de wielersport – het laatste jaar dat zij in de selectie zaten (topsporters). Verder is een vraag opgenomen of zij in de jaren ervoor vervelende ervaringen hebben gehad in de wielersport. Hiermee zou de gehele carrière van de wielersporters gedekt moeten zijn.

Topsporters

Het onderzoek heeft zich allereerst op de groep topsporters gericht. Topsporters rijden bij commerciële teams en/of in de nationale selectie. Het betreft zowel minderjarige (n=23) als volwassen wielersporters (n=218), verdeeld over diverse disciplines, zoals baanwielrennen en mountainbiken. In totaal gaat het om 241 wielersporters.³ Na de eerste e-mail zijn er twee herinneringsmails gestuurd naar de topsporters. Daarnaast hebben de coaches hun renners ook aangesproken met het verzoek om de vragenlijst in te vullen. Deze acties hebben geresulteerd in een respons van 47 procent (n=113).⁴ Gelet op het feit dat het een digitale enquête is, onder een groep respondenten die niet eerder door de onderzoekers met een dergelijke vraagstelling is benaderd, is dit een hoog percentage.

Amateurrenners

Vervolgens zijn de amateurrenners benaderd met het verzoek om de vragenlijst in te vullen. Amateurrenners rijden bij een vereniging. Zij hebben een licentie van de KNWU om wedstrijden te rijden. Het gaat om een groep van in totaal bijna 9.000 renners. Vanwege de omvang van de groep amateurrenners zijn drie subgroepen onderscheiden: renners onder de 12 jaar (kinderen), renners tussen de 12 en 18 jaar (jongeren) en renners ouder dan 18 jaar (volwassenen). Er zijn twee herinneringsmails gestuurd om de respons te verhogen. In totaal hebben 2.031 wielersporters gerespondeerd. De overall respons is 23 procent. Voor de drie onderscheiden groepen is de respons respectievelijk 24, 21 en 23 procent. In vergelijking met de respons onder topsporters is de respons onder de amateurrenners lager. Een aannemelijke verklaring is dat de binding van de topsporters aan de KNWU groter is, dan het geval is bij de amateurrenners. Bovendien zijn de topsporters door de coaches en trainers gevraagd om de vragenlijst in te vullen. De responderende groep wijkt qua geslacht niet af van de totale groep amateurrenners.

1.2 Interviews

In de vragenlijst is een vraag opgenomen of de wielersporters bereid zijn om een aanvullend interview te geven aan de onderzoekers over hun 'vervelende' ervaringen. Drie professionele wielersporters hebben contactgegevens verstrekt en er is vervolgens met twee van hen een afspraak gemaakt. Daarnaast zijn er drie willekeurige renners gesproken, alsmede een trainer, over het tegengaan van nare ervaringen en de cultuur binnen de wielersport. Tot slot zijn gesprekken gehouden met twee ex-prof wielersporters. In totaal is er dus met acht personen uit de topsport gesproken.

Voor het deelonderzoek onder de amateurrenners is gesproken met in totaal zestien personen. Hiervan zijn er negen wielrenner en/of mountainbiker, die zijn geworven door middel van hun reactie in de vragenlijst over hun vervelende ervaringen. Er zijn zeven kader- of bestuursleden van verenigingen, die bij de KNWU zijn aangesloten gesproken over hun veiligheidsbeleid en ervaringen van grensoverschrijdend gedrag binnen hun ervaring.

De interviews zijn gehouden aan de hand van een topiclijst. De interviews duurden gemiddeld een uur en vonden in een ongedwongen sfeer plaats. De renners zijn nadien geweest op de mogelijkheid om een melding te doen bij het Vertrouwenspunt Sport. Daarvan wensten zij geen gebruik te maken omdat ze hier geen behoefte aan hadden. Het interviewmateriaal is bewerkt en ter illustratie opgenomen in hoofdstukken 2, 3 en 4.

Eindnoten

1. Een verschil is dat bij de minderjarigen extra is gevraagd of er afgelopen jaar sprake is geweest van vrijwillig seksueel contact met een volwassene (binnen de wielersport). Verder is bij de minderjarigen gevraagd naar de hoogste gevolde opleiding, bij de volwassenen naar de hoogst voltooide opleiding. De indeling naar wielersportklassen verschilt uiteraard ook voor beide groepen. Zie bijlage 1 voor de vragenlijst voor de volwassenen.
2. Dat waren slechts enkele renners.
3. De topsporters hebben de vragenlijst ingevuld vanuit hun ervaringen binnen hun topsportomgeving. Dat kan zowel een commercieel team als de nationale selectie zijn.
4. Sommige topsporters hebben alleen de algemene vragen beantwoord en zijn niet ingegaan op de vragen over de vervelende ervaringen waardoor de aantallen per vraag kunnen verschillen. Dit geldt overigens ook voor de amateurrenners.

2 Resultaten topsporters

In dit hoofdstuk komen de resultaten van de digitale enquête onder topsporters aan de orde. De bevindingen vanuit de interviews worden gebruikt ter illustratie bij de kwantitatieve gegevens. Als eerste worden enkele algemene gegevens besproken. In de daarop volgende paragrafen wordt ingegaan op de afzonderlijke nare ervaringen. Hierbij wordt aandacht besteed aan renners die relatief veel nare gebeurtenissen hebben meegemaakt en het onderscheid tussen mannen en vrouwen. Er wordt bij de nare ervaringen over de groep als geheel gerapporteerd (minderjarigen en volwassenen samen).¹

2.1 Algemene gegevens

Aan de wielersporters is gevraagd naar hun geslacht, leeftijd, opleiding en discipline. Achtereenvolgens komen deze gegevens aan de orde (de tabellen zijn genummerd in bijlage 2 te vinden).

De verhouding mannen en vrouwen is ongeveer gelijk verdeeld. De ene helft bestaat uit mannelijke wielersporters (49%) en de andere helft bestaat uit vrouwelijke wielersporters (51%).²

De gemiddelde leeftijd van de gehele groep is 23 jaar. Bij de minderjarigen is de gemiddelde leeftijd 17 jaar en bij de volwassenen 24 jaar.³

Ruim een derde van de totale groep wielersporters (37%) heeft een mbo-opleiding afgerond of volgt die op dit moment. Bijna een derde (32%) heeft havo/vwo gedaan en een vijfde (21%) hbo/universiteit. Negen procent volgt een vmbo-opleiding.⁴

Bijna een derde van de wielersporters (30%) die de vragenlijst heeft ingevuld, heeft als discipline wegwielrennen. Op de tweede plaats komt het baanwielrennen (19%). Veldrijden (12%) en paracycling (12%) komen op de derde respectievelijk vierde plaats.⁵ Op basis van de gegevens van de KNWU over de disciplines van alle

topsporters kan worden gesteld dat alle disciplines evenredig zijn vertegenwoordigd, behalve veldrijden. Deze renners zijn ondervertegenwoordigd in dit onderzoek.⁶

Wat betreft het niveau behoort de helft (50%) van de wielersporters die de vragenlijst hebben ingevuld tot de groep 'Elite'. Ruim een kwart zit in de beloften-groep (28%) en een op de acht (13%) bij de junioren.⁷ Hierna volgt een overzicht van de diverse klassen naar leeftijdscategorie.

Box klassen en leeftijden

Klasse	Jeugd	Nieuwelingen	Junioren	Beloften	Elite
Leeftijd	8-14 jr.	15-16 jr.	17-18 jr.	19-22 jr.	> 23 jr.

2.2 Onveiligheidsgevoelens

Aan de wielersporters is gevraagd om aan te geven of zij zich het *afgelopen jaar* onveilig voelden binnen de vereniging of het team en of zij vervelende ervaringen hebben gehad. De antwoorden van de wielersporters hebben betrekking op het laatste jaar.⁸ Zaken die voor die tijd hebben gespeeld, komen in paragraaf 2.7 aan de orde.

In totaal hebben 28 topsporters aangegeven zich soms/vaak onveilig te voelen binnen de vereniging of het team (27%). Hierbij gaat het naar verhouding vaak om 'soms'.⁹ Respondenten geven aan dat zij zich het vaakst onveilig voelen door andere sporters, gevolgd door trainers/coaches.

2.3 Dwang of chantage

Onder de noemer dwang of chantage vallen verschillende onderwerpen met als gemeenschappelijk kenmerk dat wielersporters iets moeten doen of laten wat zij niet willen. Denk aan gewicht verliezen of het delen van medische informatie. In totaal hebben 43 wielersporters (41%) een of meer van deze onderwerpen aangekruist. Net als bij onveiligheidsgevoelens hebben de meesten 'soms' aangekruist.¹⁰ De vijf meest genoemde vormen van dwang of chantage staan hieronder vermeld. Het gaat hierbij om het *afgelopen jaar*.

Tabel 2.1 – vormen dwang of chantage (n=104¹¹)

Vijf meest genoemde vormen van dwang of chantage	Aantal keer genoemd
Ik had het gevoel dat ik geen privéleven meer had (mijn doen en laten en dagelijks leven werden gecontroleerd)	16
Ik voelde me gedwongen om gewicht te verliezen	14
Ik voelde me gedwongen mijn medische informatie te delen	13
Ik moest geld betalen om deel uit te (blijven) maken van het team/de selectie, bijvoorbeeld voor verplichte activiteiten (trainingskamp e.d.)	12
Ik voelde me onder druk gezet om meer trainingsuren te maken dan ik aankan	12

2.4 Verbaal of fysiek geweld

In totaal hebben 37 personen aangegeven (36%) dat ze in het afgelopen jaar met een of meerdere vormen van verbaal en/of fysiek geweld te maken hebben gehad (meestal is 'soms' aangekruist maar ook verschillende malen 'vaak').¹² Hierna staan de vier meest genoemde vormen van verbaal geweld.

Tabel 2.2 – vormen verbaal en/of fysiek geweld (n=104)

Vier meest genoemde vormen van verbaal en/of fysiek geweld	Aantal keer genoemd
Ik durfde het niet om bij de leiding mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	21
Ik voelde me vernederd en/of geïntimideerd	20
Ik werd uitgescholden	16
Ik durfde het niet om binnen het team mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	16

2.5 Roddelen, pesten en/of discriminatie

In totaal hebben 29 personen aangegeven (28%) dat zij het afgelopen jaar soms (af en toe wordt vaak genoemd) slachtoffer zijn geworden van roddelen, pesten en/of discriminatie.¹³ De drie meest genoemde vormen staan in tabel 2.3.

Tabel 2.3 – vormen roddelen, pesten en/of discriminatie (n=104)

Drie meest genoemde vormen van roddelen, pesten en/of discriminatie	Aantal keer genoemd
Er werd over mij geroddeld (ook via social media)	20
Ik werd buitengesloten als ik niet deed wat de ander wilde	12
Ik voelde me voor schut gezet ten overstaan van de groep	10

2.6 Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Onder de noemer seksueel grensoverschrijdend gedrag valt een scala aan gedragingen, variërend van seksueel getinte opmerkingen tot verkrachting.¹⁴ In totaal hebben 13 wielersporters (13%) aangegeven hier het afgelopen jaar (soms) mee te maken te hebben gehad in hun vereniging of team. De drie meest genoemde staan hieronder.

Tabel 2.4 – vormen seksueel grensoverschrijdend gedrag (n=103)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag	Aantal keer genoemd
Er werden seksuele opmerkingen naar mij gemaakt ¹⁵	8
Ik voelde me ongemakkelijk bij bepaalde aanrakingen	4
Ik werd seksueel lastig gevallen via sociale media	3

2.7 Eerdere vervelende ervaringen

De voorgaande vragen over nare ervaringen hebben betrekking op het laatste jaar dat de wielersporters actief zijn/waren. Er is ook gevraagd of zij in de periode daaraan voorafgaand nare ervaringen hebben gehad in de wielersport. Hierop geven zeven wielersporters (7%) een bevestigend antwoord. Dit is weinig want de periode loopt van 2007 tot 2015. Deze zeven personen hebben ook in het laatste jaar een of meer vervelende ervaringen gehad.

2.8 Meest vervelende ervaring

In de vragenlijst konden de wielersporters die een of meer vervelende ervaringen hebben meegemaakt aangeven welke ervaring zij het vervelendst vonden. Slechts twaalf wielersporters hebben deze vraag (en de vervolgvragen hierover) beantwoord. Dat is een betrekkelijk laag aantal in vergelijking met de 63 personen die iets naars hebben meegemaakt (19%). De reden hiervoor is niet duidelijk.

De algemene gegevens van deze twaalf wielersporters lijken niet/weinig af te wijken van de overige wielersporters die nare ervaringen hebben meegemaakt, behalve het geslacht.¹⁶ Bij de twaalf personen zijn er relatief meer vrouwen dan in de groep als geheel. Uit de gegeven toelichting komt het volgende beeld naar voren. De helft van de wielersporters noemt ervaringen die betrekking hebben op het zich buitengesloten voelen, het feit dat er over hen wordt geroddeld en dat ze zich niet respectvol bejegend en soms vernederd voelen ten overstaan van de groep. Bij drie ervaringen gaat het over machtsmisbruik door de trainer, bijvoorbeeld een wielersporter onder druk zetten om een contract te tekenen. Twee ervaringen hebben een seksueel grensoverschrijdend karakter (onder dwang een naaktfoto laten nemen en

verbale seksuele intimidatie). Een persoon merkt de voedings- en gewichtskwestie aan als de vervelendste ervaring.

Over de plegers is bekend dat het – uitgezonderd één vrouw – om mannen gaat, met een gemiddelde leeftijd van 36 jaar. De rol van de plegers is gevarieerd. Vier plegers zijn coach/trainer. Vier plegers zijn medesporter. Twee plegers zijn ploegleider. Eén pleger is bestuurslid en tot slot is één pleger een familielid.

De twaalf wielersporters hebben aangegeven wat zij hebben gedaan na deze vervelende ervaring. Hieronder staan de drie meest genoemde, waarbij opvalt dat ze het vooral vertellen aan hun naaste omgeving.¹⁷ In de interviews komt dat ook naar voren: eerst wordt buiten de sport het verhaal verteld, in tweede instantie aan personen binnen de sport, bijvoorbeeld een trainer.

Tabel 2.5 – actie na vervelende ervaring (n=12)

Wat gedaan na vervelende ervaring?	Aantal keer genoemd
Het voorval aan mijn ouders verteld	7
Het voorval aan een medesporter verteld	7
Het voorval aan mijn partner verteld ¹⁸	6

2.9 Slachtofferschap

De wielersporters konden in de vragenlijst een of meer veiligheidsitems aankruisen en aangeven of zij daar het afgelopen jaar slachtoffer van zijn geweest (soms of vaak). Het gaat daarbij samengevat om de volgende percentages:

- Dwang of chantage 41%
- Verbaal of fysiek geweld 36%
- Roddelen, pesten en/of discriminatie 28%
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag 13%

Deze percentages mogen niet bij elkaar worden opgeteld. Wielersporters kunnen immers slachtoffer zijn van meerdere nare ervaringen op verschillende gebieden. Het aantal unieke slachtoffers (dus wielersporters die het afgelopen jaar een of meer nare ervaringen hebben gehad) is 63 (60%). Gemiddeld hebben de topsporters vier keer een nare ervaring aangekruist (mediaan is 2; range 1-16; soms of vaak).

Een vraag is in hoeverre deze slachtoffers afwijken van de groep wielersporters die geen enkele nare ervaring heeft gehad (n=41). Vormen zij met andere woorden een specifieke groep wielersporters? Uit de analyses blijkt dat de groep slachtoffers zich niet significant onderscheidt van de niet-slachtoffers op:

- Geslacht
- Leeftijd
- Opleiding
- Discipline
- Niveau

Met andere woorden, de groep slachtoffers is, gemeten naar voornoemde algemene kenmerken, een afspiegeling van de groep wielersporters die in dit onderzoek zijn betrokken.¹⁹

2.10 Subgroepen slachtoffers

Binnen de groep slachtoffers is gekeken of er subgroepen zijn te onderscheiden. Het gaat hierbij allereerst om de verschillen tussen mannen (n=32) en vrouwen (n=31). Uit analyses komen er geen noemenswaardige verschillen tussen mannen en vrouwen naar voren wat betreft leeftijd, opleidingsniveau en sportniveau.²⁰ Het lijkt erop (het gaat namelijk om kleine aantallen) dat de verdeling mannelijke en vrouwelijke slachtoffers over de disciplines gelijkelijk verdeeld is, gegeven de respons per discipline. Ter illustratie: het feit dat er meer vrouwen dan mannen slachtoffer zijn bij het wegwielrennen heeft ermee te maken dat er meer vrouwen (vier keer meer) dan mannen uit die betreffende discipline hebben gerespondeerd.

Tussen mannelijke en vrouwelijke slachtoffers zijn er evenmin verschillen ten aanzien van vervelende ervaringen binnen de vereniging of het team.²¹ Op het gebied van onveiligheidsgevoelens is er een verschil tussen mannen en vrouwen: vrouwelijke slachtoffers voelen zich onveiliger dan mannelijke slachtoffers.²²

Tot slot is gekeken naar de groep slachtoffers die relatief vaak een nare ervaring heeft gehad.²³ Dat zijn acht personen. Deze personen lijken weinig te verschillen qua achtergrondkenmerken van de rest van de slachtoffers (geslacht, leeftijd, onderwijs, discipline en niveau²⁴).

2.11 Respondenten aan het woord

Vanuit de interviews en de aanvullende informatie die de wielersporters in de vragenlijst hebben vermeld, kan een nadere duiding worden gegeven aan de resultaten.²⁵

Verschillende wielersporters merken op dat zij het onderzoek een goed initiatief van de KNWU vinden. Een aantal geeft aan dat zij geen vervelende ervaringen hebben gehad.

Ik vind het goed dat jullie een enquête houden, maar zelf heb ik me nooit onzeker, onveilig of niet gewaardeerd gevoeld in de wielersport. Niet bij mijn eigen ploeg

en ook niet bij de KNWU. Ik heb me juist altijd heel erg thuis gevoeld bij zowel de ploeg als bij de selectie.

Een enkeling heeft desondanks toch ‘soms’ aangekruist bij een nare ervaring. Zij twijfelen hierover omdat er binnen het team wel vaker dingen worden gezegd die voor een buitenstaander misschien vreemd over kunnen komen maar die binnen de hechtheid (vertrouwdheid) van het team geaccepteerd worden.

Ik heb het idee dat er soms wel dingen gezegd werden die niet gepast zijn als je ze zo opschrijft. Maar die in een hecht team als het onze nooit als vervelend zijn ervaren omdat je allen heel close bent en al jaren veel samen bent en soms bij trainingskampen zelfs 24/7.

Een wielrenner relateert de ervaren afhankelijkheid van de trainer door te stellen dat afhankelijkheid ook speelt in het bedrijfsleven. En bij de masseur die ook aan de billen en bij de liezen masseert, twijfelt een wielrenner niet aan zijn intenties omdat de masseur gewoon zijn werk doet, maar hij kan wel begrijpen dat sommigen dat niet prettig vinden.

Tijdens interviews is ook een andere beleving van de wielersporters naar voren gebracht als het gaat om de machtsverhouding en het misbruik maken daarvan door bijvoorbeeld een teammanager. Voorbeelden zijn het worden gekleineerd ten overstaan van de groep; doortrainen tijdens een blessure; eenzijdig het arbeidscontract wijzigen; niet opstellen voor wedstrijden; boetes voor niet nakomen van contractregels; inhouden van prijzengeld; zich niet vrijelijk mogen uiten in de media en – dat is voor verschillende wielersporters een zeer belangrijk punt – de (negatieve) aandacht voor het gewicht van de wielersporters en de voeding.

Er is altijd wel een ploegleider die zegt dat je te dik bent of een dikke kont hebt, of juist teveel bent afgevallen’. Daar wordt open over gesproken, ook over anderen. Dat is kwetsend, vooral omdat het vaak dingen zijn waar je zelf al mee bezig bent. De feedback is alles behalve constructief. Je mensbeeld en wat gezond is raakt verknijpt: zolang je maar licht bent, presteer je...

Aan de wielersporters is gevraagd of het letten op voeding en gewicht gemeengoed is binnen de (top)wielersport. Het genuanceerde antwoord is dat het afhankelijk is van de teammanager. Een van geïnterviewde wielersporters heeft erg goede ervaringen in een buitenlandse ploeg (waar niet op eten en gewicht werd gelet maar naar prestaties werd gekeken). Tegelijk zijn voeding en gewicht wel onderwerpen die onder ploeggenoten (vooral vrouwen) kunnen leven. Onbedoeld kunnen zij

elkaar aanzetten om nog meer op de voeding en het gewicht te letten, zeker als beeldbepalende renners dat ook doen (en goede prestaties behalen). Dat kan extreme vormen aannemen, bijvoorbeeld door zes uur te trainen terwijl de renner alleen een flesje water heeft gedronken en niets gegeten. Ook de geïnterviewde renners die geen nare ervaringen hebben gehad, geven aan dat voeding heel belangrijk is. Zij bevestigen dat oudere (ervaren) renners als voorbeeld dienen. Hoe minder vet, des te beter. Een van de renners zei blij te zijn als haar menstruatie overslaat want dat betekent dat ze een laag vetpercentage heeft.

Eindnoten

1. De groep minderjarigen is namelijk klein.
2. Tabel 1 bijlage 2.
3. In tabel 2 staan de leeftijden.
4. Tabel 3, bijlage 2.
5. Tabel 4, bijlage 2.
6. Grofweg 25% van de sporters doet volgens de KNWU aan veldrijden.
7. Tabel 5, bijlage 2.
8. Voor de sporters die inmiddels zijn gestopt geldt dat ze de vragen hebben beantwoord voor het laatste jaar dat ze in de selectie zaten.
9. Tabel 6, bijlage 2.
10. Tabel 7, bijlage 2.
11. De n=104 heeft betrekking op het aantal respondenten dat deze vraag heeft ingevuld met 'nooit', 'soms, of 'vaak'.
12. Tabel 8, bijlage 2
13. Tabel 9, bijlage 2
14. Tabel 10, bijlage 2.
15. Bijvoorbeeld: 'wat heb je lekkere billen'.
16. Met nadruk op 'lijken' want de groep is te klein om daarover statistisch verantwoorde uitspraken te doen.
17. Tabel 11 bijlage 2.
18. Deze vraag is alleen aan de volwassenen gesteld. Eén persoon van de n=12 is minderjarig en heeft deze vraag dus niet voorgelegd gekregen.
19. Zie bijlage 2 tabel 12.
20. Zie bijlage 2 tabel 13.
21. Zie bijlage 2 tabel 13.
22. Let wel: het gaat hier om een totaalscore op de items met betrekking tot onveiligheidsgevoelens. Alle items afzonderlijk levert geen significante verschillen op.
23. Daarvoor hebben we alle 'soms' geteld als 1 en alle 'vaak' bij de nare ervaringen als 2. Dit geeft de mogelijkheid om enig gewicht toe te kennen aan de beleving van de wielersporters en die met elkaar te vergelijken. We hebben de arbitraire grens bij een totaal aantal punten op 10 gesteld. Dat kan dus iemand zijn die meer dan 10 keer soms heeft ingevuld of bijvoorbeeld vijf keer 'vaak' (en alle variaties daarbinnen). In totaal gaat het om 8 personen.
24. Zie bijlage 2 tabel 14.
25. De citaten zijn afkomstig van de wielersporters die aanvullende informatie hebben gegeven in de vragenlijst of het interview.

3 Resultaten amateursrenners

In dit hoofdstuk komen de resultaten vanuit de digitale vragenlijsten aan de orde over de groep amateursrenners. De volgorde van de onderwerpen is grotendeels hetzelfde als bij de topsporters. Bij de algemene gegevens worden de drie onderscheiden groepen amateursrenners (kinderen, jongeren en volwassenen¹) apart behandeld. Voor de nare ervaringen wordt vanwege de leesbaarheid gekeken naar de groep als geheel. In een aparte paragraaf komen de belangrijkste verschillen tussen de groepen wat betreft de gerapporteerde vervelende ervaringen aan de orde. De bevindingen uit de interviews met de renners en verenigingen worden als illustratie en verdieping gebruikt.

3.1 Algemene gegevens

Net als bij de topsporters, is ook bij de amateursrenners gevraagd naar hun geslacht, leeftijd, opleiding en discipline. In totaal hebben 2.031 amateursrenners de vragenlijst ingevuld. Ook in dit hoofdstuk komen deze gegevens achtereenvolgend aan de orde.

De totale groep respondenten bestaat voor een groot gedeelte uit mannen (81%), tegenover een kleinere groep vrouwen (19%).²

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is ruim 26 jaar. Voor kinderen is de gemiddelde leeftijd bijna 10 jaar. Jongeren hebben een gemiddelde leeftijd van 15 jaar. Voor volwassenen is de gemiddelde leeftijd 36 jaar.³

Ongeveer een derde (31%) van de respondenten heeft een hbo of universitair opleidingsniveau. Iets minder dan een kwart (23%) van de respondenten geeft aan dat zij een havo- of vwo-opleiding volgen of hebben gevolgd. Bijna zeventien procent heeft een mbo-opleidingsniveau. Zestien procent van de respondenten volgt of volgde basisonderwijs. Iets minder dan tien procent volgt of volgde een vmbo-opleiding.⁴

Bijna de helft (48%) van de respondenten geeft aan dat zij actief zijn in het wegwielrennen. Na wegwielrennen zijn de meeste respondenten actief in het veld-

rijden (19%) en mountainbiken (16%). Andere disciplines⁵ die respondenten noemen zijn BMX (9%), baanwielrennen (7%) en paracycling (1%).⁶

Wat betreft het niveau behoort een kwart van de wielersporters die de vragenlijst hebben ingevuld tot de jeugdgroep (tot 14 jaar). Ongeveer zeventien procent van de respondenten is amateur. Andere niveaus die respondenten noemen zijn sportklasse (13%), masters (13%), nieuwelingen (9%), junioren (9%), elite (9%) en beloften (6%).⁷

3.2 Onveiligheidsgevoelens

Ook aan de amateurrenners is – net als aan de topsporters – gevraagd of zij zich het afgelopen jaar onveilig hebben gevoeld binnen de vereniging of het team. Zaken die zich niet in het afgelopen jaar afspeelden, komen in paragraaf 3.7 aan bod. In totaal hebben 415 (22%) wielersporters aangegeven zich soms of vaak onveilig te voelen binnen de vereniging of het team. Naar verhouding geven amateurrenners – net zoals de topsporters – vaker ‘soms’ aan. Respondenten voelen zich het vaakst onveilig door medesporters, gevolgd door toeschouwers en ouders van andere kinderen.⁸

3.3 Dwang of chantage

Van de 1.871 (geschikt voor analyse) amateurrenners geven er 343 (18%) aan dat zij afgelopen jaar wel eens met dwang of chantage te maken hebben gehad. Net als bij onveiligheidsgevoelens hebben de meesten ‘soms’ aangekruist. De vier meest genoemde vormen van dwang en chantage staan hieronder vermeld.⁹

Tabel 3.1 – vormen dwang of chantage (n=1.871)

Vier meest genoemde vormen van dwang of chantage	n
Ik moest geld betalen om deel uit te (blijven) maken van het team/de selectie, bijvoorbeeld voor verplichte activiteiten (trainingskamp e.d.)	131
Ik voelde me onder druk gezet om meer trainingsuren te maken dan ik aankan	131
Ik had het gevoel dat ik geen privéleven meer had (mijn doen en laten en dagelijks leven werden gecontroleerd)	107
Ik voelde me gedwongen om gewicht te verliezen	87

3.4 Verbaal of fysiek geweld

Iets meer dan een kwart van de respondenten geeft aan dat zij in het afgelopen jaar wel eens met verbaal of fysiek geweld te maken hebben gehad. In totaal gaat het om 472 wielersporters (26%) die tenminste één antwoord hebben gegeven binnen

deze categorie.¹⁰ De onderstaande tabel geeft de vier meest genoemde vormen van verbaal of fysiek geweld weer.

Tabel 3.2 – vormen verbaal en/of fysiek geweld (n=1.817)

Vier meest genoemde vormen van verbaal en/of fysiek geweld ¹¹	Aantal keer genoemd
Ik werd uitgescholden	311
Ik voelde me vernederd en/of geïntimideerd	187
De groep negeerde me, ik voelde me alleen staan	120
Ik durfde het niet om binnen het team mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	117

3.5 Roddelen, pesten, discriminatie

In totaal zeggen 239 wielersporters (14%) dat zij in het afgelopen jaar wel eens te maken hebben gehad met roddelen, pesten of discriminatie.¹² In de onderstaande tabel worden de vier meest genoemde vormen van roddelen, pesten of discriminatie gepresenteerd.

Tabel 3.3 – vormen roddelen, pesten en/of discriminatie (n=1.767)

Vier meest genoemde vormen van roddelen, pesten en/of discriminatie	Aantal keer genoemd
Er werd over mij geroddeld (ook via social media)	109
Ik voelde me voor schut gezet ten overstaan van de groep	85
Ik werd buitengesloten als ik niet deed wat de ander wilde	79
Ik kreeg geen hulp als ik iets niet kon, wist, begreep of als ik iets verkeerds had gedaan of gezegd	78

3.6 Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Het aantal amateurrenners dat aangeeft in het afgelopen jaar wel eens met seksueel overschrijdend gedrag te maken te hebben gehad, is 95 (6% van de amateurrenners). Zij hebben tenminste één antwoord aangekruist binnen deze categorie. In de meeste gevallen gaat het om seksuele opmerkingen. Twee wielersporters geven aan dat zij seks hebben gehad tegen hun eigen wil in.¹³ De vijf meest genoemde vormen van seksueel overschrijdend gedrag staan hieronder genoemd.

Tabel 3.4 – vormen seksueel grensoverschrijdend gedrag (n=1.704)

Vijf meest genoemde vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag	Aantal keer genoemd
Er werden seksuele opmerkingen naar mij gemaakt	66
Ik voelde me ongemakkelijk bij bepaalde aanrakingen	35
Ik ben seksueel aangeraakt terwijl ik dat niet wilde (bijvoorbeeld: knuffelen, zoenen, aanraken, betasten, beetpakken)	14
Ik werd ongewenst geconfronteerd met iemands geslachtsdelen	14
Ik werd begluurd terwijl ik me omkleedde of naakt was	14

3.7 Eerdere vervelende ervaringen

In de voorgaande paragrafen zijn vervelende ervaringen besproken die zich afspeelden in het laatste jaar dat de wielersporters actief zijn/waren. In de vragenlijst is ook ingegaan op eerdere vervelende ervaringen. In totaal geven 65 wielersporters (4%) aan dat zij in de periode voorafgaand aan het afgelopen jaar een vervelende ervaring hebben gehad. Van deze 65 wielersporters hebben er 46 ook in het laatste jaar een of meerdere vervelende ervaringen gehad.

3.8 Meest vervelende ervaring

In totaal hebben 135 amateursporters hun meest vervelende ervaring(en) ooit genoemd. Zie onderstaande tabel voor een categorisering van deze ervaringen.

Tabel 3.5 – categorisering meest vervelende ervaring (n=135)

Meest vervelende ervaring	n	%
Onveiligheidsgevoelens	15	11
Dwang of chantage	14	10
Verbaal of fysiek geweld	52	39
Roddelen, pesten of discriminatie	22	16
Seksuele intimidatie	23	17
Overig	9	7
Totaal	135	100

Het merendeel noemt een ervaring in de categorie ‘verbaal of fysiek geweld’. Uit de voorbeelden die de renners hebben gegeven blijkt het in veel gevallen te gaan om verbale agressie.

Er wordt op mij gescholden door kinderen in mijn categorie, bijvoorbeeld tijdens inhaalacties of als ik niet aan de kant ga. En soms worden er lelijke dingen geroepen door ouders.

Een scheldpartij en wat duwen en trekken tijdens een koers. Iemand dreigde me van mijn fiets te slaan. Toen ik na de koers verhaal ging ik halen, dreigde hij me – in het bijzijn van mijn zoon – aan te vallen.

Van de 135 respondenten die hun meest vervelende ervaring hebben beschreven, gingen er 23 (17%) over seksuele intimidatie.

Oudere sporters hebben mij op jongere leeftijd seksueel benaderd via social media. Dit gebeurde vanaf ongeveer 2007 tot heden. Ook bij wedstrijden probeerden zij mijn aandacht te trekken. Dit gaat vooral om elite-rijders die in nationale teams in verschillende landen fiets(t)en.

Een trainer bij mijn club raakte me vaker aan. Hij zat eigenlijk altijd aan kinderen, niet alleen aan mij. Hij zit nu niet meer bij mijn club, maar ik hoorde dat hij bij de club waar hij nu zit, hetzelfde doet. Hij probeert af te spreken met jonge meiden. Het is gewoon een viezerik. Heel veel mensen praten over hem, wat hij doet, maar toch blijft hij trainer. Hij heeft de bijnaam 'pedo'.

Een aantal wielersporters (16%) geeft aan dat hun meest vervelende ervaring te maken heeft met roddelen, pesten of discriminatie. Vijftien respondenten beschrijven hun meest vervelende ervaring als iets wat onder onveiligheidsgevoelens kan worden geschaard. Hieronder een aantal voorbeelden van deze beschrijvingen:

Ik voelde mij tijdens een wedstrijd niet veilig, omdat er ruw en met te weinig veiligheid en/of ervaring werd gereden door sommige ploegleiders. Hierdoor ben ik gevallen en moest ik de desbetreffende wedstrijd verlaten. Na de wedstrijd werd er door betreffende ploegleider behandeld alsof het mijn eigen schuld was.

Tien procent van de wielersporters beschrijft de meest vervelende ervaring die te maken heeft met dwang of chantage.

Mijn ploegleider heeft geprobeerd me te chanteren om me te laten doen wat hij wilde, en niet te doen wat op dat moment het beste voor mij was. Door mijn eindexamen kwam wielrennen niet op de eerste plaats. De ploegleider heeft geprobeerd om

mij zijn wil op te leggen. Hij wilde dat ik mee ging op trainingsweekend. Maar ik had die week proefwerken. Ik had goede cijfers nodig om te slagen, dus ik heb vier weken van tevoren al aangegeven niet mee te kunnen. In een telefonisch gesprek dat volgde, heeft hij aangegeven dat als ik niet meeding, hij me de komende drie klassiekers niet meer zou opstellen.

De slachtoffers hebben bij hun meest vervelende ervaring aangegeven of de beschuldigde meer slachtoffers heeft gemaakt.

Tabel 3.6 – meerdere slachtoffers pleger (n=131)

Meer slachtoffers	n	%
Zeker het enige slachtoffer	13	10
Vermoedelijk meer slachtoffers	26	20
Weet zeker meer slachtoffers	52	40
Weet niet	40	31
Totaal	131	100

Een groot deel geeft aan zeker te weten dat de beschuldigde meerdere slachtoffers heeft gemaakt. Over de achtergronden van de beschuldigten is bekend dat 90 procent man is met een gemiddelde leeftijd van 37 jaar.¹⁴ De rol van de beschuldigten staat in onderstaande tabel vermeld.

Tabel 3.7 – rol pleger (n=131)

Rol pleger	n	%
Medesporter	47	36
Ploegleider	21	16
Coach/trainers	21	16
Bestuurslid	6	5
Ouders	18	14
Soigneur	4	3
Overig	14	11
Totaal	131	100

Ruim een derde van de beschuldigten is medesporter en ruim een derde heeft een officiële functie. Ongeveer een op de zeven beschuldigten betreft een ouder.

3.9 Acties na vervelende ervaring

Aan de amateurrenners is gevraagd wat zij hebben gedaan na wat zij als de meest vervelende ervaring hebben genoemd.¹⁵ Uit de gegeven antwoorden zoals weergegeven in tabel 3.8 blijkt dat het overgrote deel zijn/haar naaste omgeving deelgenoot maakt van de ervaring (familie, vrienden, medesporters). De ervaring melden bij instanties (vereniging, KNWU, politie) komt ook voor, maar in veel mindere mate.

Tabel 3.8 – actie na vervelende ervaring (n=131)

Actie na vervelende ervaring	Aantal keer genoemd
Het voorval aan mijn ouders verteld	65
Het voorval aan een medesporter verteld	53
Het voorval aan vrienden/vriendinnen verteld	51
Een melding/klacht neergelegd bij de vereniging	37
Het voorval met de pleger besproken	28
Niets gedaan ¹⁶	24
Het voorval aan mijn partner verteld ¹⁷	16
Een melding/klacht neergelegd bij de KNWU	12
Aangifte gedaan bij de politie	4
Het voorval aan een andere instantie (maatschappelijk werk, huisarts) verteld	4
Een melding gedaan bij het vertrouwenspunt sport	3
Wat anders gedaan	8

Sommige respondenten geven aan niets te hebben gedaan omdat ze toen (onder andere door hun jonge leeftijd) nog niet beseften dat het gedrag niet ‘normaal’ was of omdat ze zich schaamden. ‘Ik schaamde me zo dat ik het heb laten gebeuren. Ik wilde het gewoon vergeten en doen alsof het nooit gebeurd was. [...] Het heeft een paar jaar geduurd voordat ik erover kon praten en binnenkort start ik opnieuw met een psychologisch traject’, aldus een wielrenster.

3.10 Slachtofferschap

In de vragenlijst zijn de amateurrenners in de gelegenheid gesteld om aan te geven of zij slachtoffer zijn geworden van een of meerdere vervelende ervaringen. Respondenten kunnen per item aangeven of zij soms of vaak slachtoffer zijn geweest. De bevindingen zijn samengevat als volgt:

- Verbaal of fysiek geweld 26%
- Dwang of chantage 18%
- Roddelen, pesten of discriminatie 14%
- Seksueel overschrijdend gedrag 6%

Het aantal unieke slachtoffers (wielersporters die het afgelopen jaar een of meerdere vervelende ervaringen hebben gehad) is 673 (36%). Gemiddeld hebben de amateurrenners 3,3 keer een nare ervaring aangekruist (mediaan is 2; range 1-24; soms of vaak).

Verschillen slachtoffers en niet-slachtoffers

In tegenstelling tot de topsporters, waar geen verschillen waren tussen slachtoffers en niet-slachtoffers, is er binnen de groep amateurrenners wel sprake van significante verschillen.¹⁸ Slachtoffers blijken vooral in de leeftijdscategorie 12 tot 21 te zitten. De slachtoffers zijn gemiddeld ouder dan de niet-slachtoffers. Het percentage vrouwen is bijna tien procent hoger in de groep slachtoffers (ten opzichte van de niet-slachtoffers). Bij het baanwielrennen en wegwielrennen zijn er meer slachtoffers dan bij het mountainbiken.

Verschillen vrouwen en mannen (slachtoffers)

Binnen de groep slachtoffers is vervolgens nagegaan in hoeverre de mannen verschillen van de vrouwen.¹⁹ De belangrijkste bevindingen zijn dat mannen vaker dan vrouwen een mbo volgen of hebben gevolgd. Vrouwen (slachtoffers) zitten vaker op het havo/vwo en zitten meer dan de mannen in de leeftijdscategorie 13-18 jaar en 24-30 jaar. Het aandeel mannelijke slachtoffers dat aan mountainbiken doet is groter dan het aandeel vrouwen. Bij veldrijden geldt het tegenovergestelde. Vrouwen (slachtoffers) rijden vooral bij de elite, de mannen bij de amateurs. Vrouwen zijn vaker slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag, vooral seksueel getinte opmerkingen.²⁰ Vrouwen geven daarnaast vaker aan dat zij hun mening niet durven geven in het team en onder druk worden gezet om meer trainingsuren te maken en geld te betalen om deel uit te (blijven) maken van de selectie. De mannen binnen de groep slachtoffers vallen vooral op doordat ze vaker dan vrouwen worden uitgescholden. Dit is het enige item in de vragenlijst waarop de mannen hoger scoren dan vrouwen.

Veel vervelende ervaringen

Evenals bij de topsporters is binnen de groep amateurrenners gekeken naar renners die verschillende vervelende ervaringen hebben meegemaakt. Daarbij is de – arbitraire – grens gesteld op tien of meer verschillende vervelende ervaringen. Het gaat om een groep van 59 renners (3 procent van de totale groep amateurrenners). In

vergelijking met de renners die minder vervelende ervaringen aangeven gaat het vooral om vrouwen.²¹ De hoogscoorders zitten vaker op het havo/vwo en geven vaker seksueel grensoverschrijdende ervaringen aan. De hoogscoorders rijden naar verhouding vaker bij de elite en minder bij de masters.

3.11 Kinderen, jongeren en volwassenen

In de voorgaande paragrafen zijn wat betreft de vervelende ervaringen de amateurrenners als een groep aangemerkt, dat wil zeggen dat er in de beschrijving geen onderscheid is gemaakt tussen kinderen, jongeren en volwassenen. Er zijn echter noemenswaardige (significante) verschillen tussen de drie leeftijdsgroepen.²²

In het kort komt het erop neer dat kinderen op de meeste items over vervelende ervaringen lager scoren dan de jongeren en volwassenen. Een uitzondering is dat kinderen vaker aangeven zich onveilig te voelen door andere sporters en (samen met de jongeren) onveilig door ouders van andere kinderen.

Bij jongeren spelen meer vervelende ervaringen in vergelijking met kinderen en volwassenen. Het gaat daarbij om zich genegeerd voelen, geen eigen mening durven geven, geen eigen keuzes durven maken, roddelen en pesten/discriminatie (onder meer via sociale media).

Bij de volwassen amateurrenners valt vooral op dat zij zich gedwongen voelen om medische informatie te delen, althans in vergelijking met de kinderen en jongeren.

3.12 Respondenten aan het woord

In de gesprekken met de wielersporters, kader- en bestuursleden van verenigingen – die vaak ook nog aan wielrennen doen – zijn diverse aspecten rond veiligheid aan de orde gekomen. De hoofdlijnen uit die interviews worden hieronder beschreven.

Verbaal geweld

Vrijwel alle respondenten uit de top- en amateursport herkennen de bevinding dat verbaal geweld vaak voorkomt in de wielersport. Vooral tijdens wedstrijden kan er ‘flink worden gescholden’. De respondenten wijten dat aan het feit dat de wielersport een harde en individuele sport is: ‘het is onderdeel van de sport. Het is competitief. Het is jouw plekje of die van iemand anders. Je moet de rest ervan afrijden. Dat is genadeloos. Het is een harde sport’, aldus een respondent. Het elkaar uitschelden gebeurt in de hitte van de strijd of na afloop als renners elkaar verwijten maken over bijvoorbeeld afsnijden of het maken van stuurfouten. De teneur onder de respondenten is dat het ‘een beetje bij de wielersport hoort’. Desgevraagd geven respondenten aan dat het vaak enkelingen zijn die zich hieraan schuldig maken

en dat het vaak ook jonge renners zijn (Nieuwelingen, Elite en Beloften). ‘Binnen de wielersport is het een ongeschreven regel dat de jonge jongens zich als jonge honden gedragen’, aldus een respondent. Overigens lijkt het verbale geweld vooral een punt te zijn bij wegwielrenners; bij mountainbiken is dat minder het geval. Op basis van de gehouden interviews is de indruk dat verenigingen het verbale geweld in bepaald opzicht wel serieus nemen (door bijvoorbeeld wegkapiteins mee te laten rijden die toezicht houden op het gedrag en de veiligheid van de renners, de vrouwen apart te laten starten van de jonge mannen en/of door de beschuldigde erop aan te spreken). Tegelijk klagen sommige renners erover dat besturen hun klachten over verbaal geweld door medesporters niet serieus nemen en/of niet adequaat oppakken. De redenen daarvoor variëren volgens respondenten: er zijn geen getuigen, de beschuldigde is tevens bestuurslid tot onwil van het bestuur om op te treden, althans in de perceptie van het slachtoffer. Het verbale geweld kan blijken een van de geïnterviewden erg ver gaan en intimiderend overkomen (bedreigen met lichamelijk geweld, in het gezicht spugen). Daarnaast geven respondenten aan dat het wielrennen een harde sport is waarbij vooral wordt gekeken naar de individuele prestaties. ‘De club prijst vooral degenen die op het podium terecht komen. Als je wat minder succes hebt dan tel je niet mee’, aldus een respondent. Een andere wielrenner geeft aan: ‘ik werd buitengesloten door de trainer omdat ik kleiner was en minder trainde. Daardoor moest ik met jongere kinderen trainen in plaats van met mijn leeftijdsgenoten. Hierdoor kwam ik soms buiten de groep te staan’.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag is eveneens in de gesprekken naar voren gekomen. De ervaringen hiermee spitsen zich toe op seksueel getinte opmerkingen, ongewenst de kleedkamer in komen en ongewenste aanrakingen van vrouwen door hun mannelijke collega's. Over de seksueel getinte opmerkingen zeggen verschillende respondenten dat het er wel ‘bij hoort’ (‘je moet als vrouw ook wel tegen een stootje kunnen’), maar in sommige gevallen wordt de grens van het betamelijke naar hun mening echt overschreden. De wielrensters vinden het soms moeilijk te beoordelen waar de grens ligt bij fysieke aanrakingen. Het is gebruikelijk om renners die achterblijven bij het peloton een duwtje te geven. De vrouwen krijgen een duw op de billen. Sommige rensters voelen zich daar ongemakkelijk bij, zeker als dat vaker gebeurt (door dezelfde personen) of als de duw langer duurt dan nodig is. Ze kaarten dit niet aan bij de ploegleiding of vereniging, maar proberen die situaties te vermijden. Respondenten noemen ook seksueel grensoverschrijdend gedrag door de masseur: ‘bij de ploeg hadden we een masseur die ons masseerde als dat nodig was. Terwijl ik bij hem op de tafel lag, werden de massages van mijn benen steeds hoger en intiemer totdat hij me op plekken aanraakte die niets met massage te maken hadden’.

Gewicht en voeding

Uit het onderzoek onder de topsporters komt voeding en het gewicht als een belangrijk aspect van de sport naar voren, ook tot welke excessen dat kan leiden. Respondent: ‘we werden vernederd door de ploegleiding, die constant tegen de rensters (direct of achter onze rug om) zei dat we dik of lui waren en dat we het niet waard waren om te trainen. De spanning en het gevoel van vernedering hebben mij doen stoppen met het team en tijdelijk met wielrennen. Samen met mij zijn er enkele andere wielrensters gestopt’. Onder de amateurrenners is dat ook een onderwerp van gesprek, maar minder prominent. Vooral onder rensters zijn gewicht en voeding veelbesproken onderwerpen die kunnen ontaarden in vervelende opmerkingen. De renners gaan zelf op voeding letten en bij sommige rensters leidt het ertoe dat ze veel te mager zijn. Een van de rensters spreekt in dit verband van ‘sociale druk’, die vooral onder jonge meiden speelt. Er zou naar de mening van verschillende respondenten meer (en goede) voorlichting gegeven kunnen worden over voeding in relatie tot (top)sport.

Delen van medische informatie

Het delen van medische informatie is in een van de interviews uitgebreid aan de orde gekomen. Sommige renners gaan contracten aan, die de onderzoekers hebben kunnen inzien, waarin wordt bedongen dat renners alle medische informatie moeten delen met de teamarts. Een respondent hekelt niet zozeer dat gegevens moeten worden gedeeld als wel dat de teamarts die informatie doorspeelt aan de ploegleiding. De respondent gaf aan dat het erop lijkt dat de teamarts er niet voor de gezondheid is van de renners maar dienstbaar is aan de ploegleiding, ook als dit niet in het belang is van de gezondheid van de renner. De ploegleiding kan op basis van die informatie besluiten om de renner niet in het team op te nemen. Niet zozeer om medische redenen maar om persoonlijke en financiële redenen van de ploegleider die naar de mening van de renner misbruik maakt van zijn machtspositie – onder andere – door hem een mediaverbod op te leggen en door andere functionarissen te verbieden met respondent te communiceren. Het onder druk tekenen van een – eenzijdig door de teamleiding aangepast – contract werd door respondenten nog genoemd, bijvoorbeeld gedurende een blessure.

Ter bestrijding van doping achten respondenten het delen van medische informatie nodig. Zij wijzen er echter wel op dat beschikbare medische informatie soms oneigenlijk wordt gebruikt door de teamleiding, bijvoorbeeld om van een renner af te komen, of het contract ten nadele van de wielrenner eenzijdig te wijzigen.

Veiligheid bij verenigingen

Het onderwerp veiligheid leeft sterk onder de gesproken verenigingen. Daarbij gaat het primair om de fysieke veiligheid en de zorgen dat het gebrek aan vrijwilligers

ertoe kan leiden dat de veiligheid niet goed kan worden gegarandeerd en dat daarvoor evenementen niet kunnen doorgaan. De aandacht voor sociale veiligheid is bij de gesproken verenigingen van tamelijk recente datum. Dit blijkt onder meer uit het feit dat ze sinds twee jaar een vertrouwenscontactpersoon hebben aangesteld en nu bezig zijn met beleid te ontwikkelen rond het aanvragen van een Verklaring Omtrent Gedrag. Dat vergt tijd. Een van de respondenten zegt: ‘je moet er de tijd voor nemen. De vorige 30 jaar was er niets, dus wat maakt dan dat ene jaar uit?’ De gesproken verenigingen zijn – mede door de incidenten in de media – ervan doordrongen dat ze ook ‘iets moeten met sociale veiligheid’. Zij lijken echter niet ten volle op de hoogte van de instrumenten die thans voorhanden zijn.

Desgevraagd geven de geïnterviewde bestuurders en kaderleden aan geen (grote) incidenten op het sociale veiligheidsterrein te hebben meegemaakt. Een uitzondering betrekking hebbend op seksueel grensoverschrijdend gedrag daargelaten. In die zaak, waar het bestuur geen eerdere ervaring mee had, is contact opgenomen met de KNWU en nadien met de vertrouwenspersoon bij NOC*NSF hoe hiermee om te gaan. De ervaringen zijn positief voor het bestuur.

Ouders en onveiligheid

Uit de vragenlijst komt naar voren dat sommige ouders kunnen zorgen voor onveiligheidsgevoelens. Dit beaamen de respondenten. Hun ervaring is dat ouders van kinderen te ver gaan in het stimuleren en motiveren van hun kinderen. Ze zijn in de woorden van een respondent ‘nog fanatieker dan hun kinderen’. Dat kan zich uiten in het aanschaffen van dure fiets(accessoires), veel wedstrijden laten rijden, andere kinderen uitschelden (die beter rijden dan hun eigen kinderen) en veel trainen, ook als het kind ziek is. De meeste respondenten storen zich daaraan. In de eerste plaats omdat het bij kinderen moet gaan om het plezier in de sport en in de tweede plaats omdat de kinderen in de puberleeftijd stoppen met fietsen, omdat ze het niet (meer) leuk vinden. Volgens respondenten zetten sommige ouders ook andere kinderen (niet hun eigen kinderen) onder druk: ‘af en toe zetten ouders je te veel onder druk om te presteren en bij mij gaat het dan juist niet beter’.

Derden en onveiligheid

In de periferie van de sport kunnen ook derden zich schuldig maken aan grensoverschrijdend gedrag. Dit betreft personen waarmee de KNWU geen directe binding heeft, maar die wel direct bij de sporters in de buurt kunnen komen.

Eindnoten

1. Kinderen zijn onder de 12 jaar, jongeren 12 tot en met 17 en volwassenen 18 jaar en ouder.
2. Zie bijlage 3 tabel 1.
3. Zie bijlage 3 tabel 2.
4. Zie bijlage 3 tabel 3.
5. Sommige renners beoefenen meer disciplines.
6. Zie bijlage 3 tabel 4.
7. Zie bijlage 3 tabel 5.
8. Zie bijlage 3 tabel 6.
9. Zie bijlage 3 tabel 7.
10. Zie bijlage 3 tabel 8.
11. Voor deze categorie zijn 54 respondenten gestopt met het invullen van de vragenlijst.
12. Zie bijlage 3 tabel 9.
13. Zie bijlage 3 tabel 10.
14. Standaardafwijking is 15,9 jaar. Er is hierboven sprake van daders met meerdere slachtoffers. Eéntje is zelfs algemeen bekend als pedo. Het is niet uit te sluiten dat verschillende slachtoffers naar dezelfde dader wijzen.
15. In totaal hebben 131 hier een of meer antwoorden op gegeven.
16. Bijvoorbeeld uit schaamte of omdat verbaal geweld bij de sport schijnt te horen.
17. Deze vraag is alleen aan de volwassenen gesteld. 66 respondenten van de n=131 is minderjarig en heeft deze vraag dus niet voorgelegd gekregen.
18. Bijlage 3, tabel 11.
19. Bijlage 3, tabel 12.
20. In tabel 13 staan de significante verschillen tussen mannen en vrouwen (slachtoffers) naar de onderscheiden vervelende ervaringen.
21. Bijlage 3, tabel 14
22. Bijlage 3, tabel 15.

4 Juridisch instrumentarium

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het juridische instrumentarium. Allereerst beschrijven we preventieve maatregelen die kunnen worden ingezet om grensoverschrijdend gedrag in de sport tegen te gaan. Vervolgens gaan we in op mogelijkheden om grensoverschrijdend gedrag te signaleren. In de derde en vierde paragraaf van dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de mogelijkheden die het tuchtrecht en strafrecht bieden om zaken van grensoverschrijdend gedrag aan en op te pakken.

4.1 Preventie

Er is veel aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport en bijvoorbeeld voor doping. Er is minder aandacht in beleid en regelgeving voor allerlei andere vormen van grensoverschrijdend gedrag, zoals pesten of het aanzetten tot ongezond eetgedrag of het onder druk tekenen van contracten.

De KNWU lift mee met alle producten die in het kader van Veilig Sportklimaat zijn ontwikkeld, zoals de Toolkit Seksuele Intimidatie, gedragscodes, tuchtregels, (gratis) Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG), enzovoorts. Ook staat op de website van de KNWU als *best-practice* de ontwikkeling van een gedragscode tijdens een jeugdkamp sportiviteit en respect.¹ De KNWU heeft een vertrouwenscontactpersoon aangesteld. De KNWU voldoet aan de kwaliteitseisen van NOC*NSF en brengt via de website alle producten en diensten onder de aandacht. Dit zijn zonder meer goede maatregelen. Het is echter – en niet alleen binnen de wielersport – de vraag in hoeverre clubs en renners van deze diensten/producten op de hoogte zijn en of de regels voldoende worden nageleefd, op alle niveaus. Uit de interviews blijkt dat clubs en renners van veel van deze producten/diensten (nog) niet op de hoogte zijn. Hoewel de KNWU bijvoorbeeld gedragsregels kent², is het de vraag of deze voldoende op alle niveaus bekend zijn en worden nageleefd.

Renners hebben regelmatig aangegeven dat ze niet weten wat ‘normaal’ gedrag is en wat niet. Zij geven aan behoefte te hebben om hierover bijvoorbeeld met

andere (ex)wielersporters van gedachte te wisselen. In de sfeer van preventie kan verder gedacht worden aan het bespreekbaar maken van bepaald (ongewenst) gedrag en het stellen van duidelijke regels en voorlichting. Ook speelt de leiding een belangrijke rol bij de naleving van regels, de *'tone at the top'*. De teammanager in de topsport speelt bijvoorbeeld een cruciale rol. Er kan verder meer worden ingezet op opleiding en training, zoals positief coachen en elkaar binnen de groep – leren – waarderen.

4.2 Signalering

Renners geven aan het moeilijk te vinden om bepaald ongewenst gedrag te melden. De interviews geven een indruk van een 'gesloten' cultuur waarin niet eenvoudig over integriteitsdilemma's kan worden gesproken. Het is een 'klein wereldje' waarin iedereen elkaar kent. Daarnaast bekleden vooral in de topsport bepaalde gezichtsbelangrijke en machtige personen verschillende functies, waardoor belangentegenstellingen zich snel kunnen voordoen en dit kan ongewenst gedrag in de hand werken. Sommige renners gaven aan liever het team te verlaten, dan een strijd aan te gaan. Dit is zeker het geval wanneer zij nog een positie binnen de wielersport ambiëren. Vooral het gedrag aankaarten van een 'machthebber' binnen het team, wordt vanwege 'het kleine wereldje' de sterke hiërarchische structuur, de belangen en belangentegenstellingen, bijna voor onmogelijk gehouden. Uiteindelijk 'wint' deze het toch van de renner, zo is het algemene gevoel. Vanzelfsprekend is er –nog– het Vertrouwenspunt Sport waar de renners, maar ook andere leden van de bond, naar toe kunnen. Geen van de gesproken renners kende dit Vertrouwenspunt. Hoewel dit punt ook als 'meldpunt' bekend staat, werkt het punt vooral om in vertrouwelijkheid ervaringen te delen en informatie op te doen over eventuele vervolgstappen. Het Vertrouwenspunt als meldpunt, dat ook ingrijpt indien sprake is van een onveilige situatie, functioneert op dit moment nog niet als zodanig. Het Vertrouwenspunt is, zoals het woord zegt een vertrouwenspunt en alleen de melder heeft en houdt de regie over het verdere proces. Overigens beveelt de eerder genoemde commissie De Vries aan om het Vertrouwenspunt om te vormen tot een kenniscentrum. Het is nog onduidelijk welke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden dit centrum krijgt, alsmede of en met wie binnen het centrum zal worden samengewerkt. Ook is onduidelijk of een centraal meldpunt wordt ingericht en, indien dit het geval is, op welke wijze dit zal worden ingericht.

4.3 Contracten profrenners

Na analyse van contracten blijkt dat de onderhandelingsmacht voornamelijk in handen ligt van de commerciële teams. Vooral sporters met weinig onderhandelings-

macht, de zogenaamd eenvoudig vervangbare sporters, zijn snel geneigd te tekenen. Meerdere oud-renners gaven aan dat een goede betrouwbare manager voor de wiersporter verschil kan maken. Bijvoorbeeld door het contract meer in evenwicht te brengen en bij een arbeidsconflict tegenwicht te bieden.

Er staan in sommige contracten vergaande bepalingen over het delen van medische informatie. Daarbij is het de vraag of dergelijke ruime bepalingen nog noodzakelijk geschikt en evenredig zijn voor het doel dat wordt beoogd, en daarmee in strijd zijn met de privacyregels.

4.4 Bestuurlijke maatregelen

Hoewel er geen specifieke tuchtregels zijn op het gebied van bijvoorbeeld het aanzetten tot ongezond eetgedrag, ontslaat dit het bestuur niet van het nemen van maatregelen op dit terrein. Dit is niet eenvoudig. Enerzijds gaat het om preventieve maatregelen, zoals het bespreekbaar maken van dergelijk gedrag (zie hiervoor) en anderzijds om repressieve maatregelen zoals de toepassing van het tuchtrecht, waar dergelijk grensoverschrijdend gedrag dan wel onder moet vallen. Daarnaast staan het bestuur meer generiek altijd andere (interne) mogelijkheden ter beschikking zoals het treffen van een maatregel, denk aan een (tijdelijk) toegangsverbod of het intrekken van een licentie. Komt een dergelijke zaak, waarbij het bestuur een maatregel heeft getroffen, voor de rechter dan zal de rechter bekijken of een redelijk oordelend bestuur, gelet op de van toepassing zijnde feiten en omstandigheden en bij een weging van alle betrokken belangen, tot een dergelijke maatregel of sanctie had kunnen komen. Belangrijk is dat de genomen maatregel noodzakelijk geschikt en proportioneel is in relatie tot het ongewenst gedrag.

Al naar gelang de uitkomsten van het onderzoek kan de zaak worden voorgelegd aan de tuchtcommissie van het ISR of de tuchtcommissie van de KNWU. Daarnaast kan altijd door de melder geschakeld worden met het Vertrouwenspunt Sport, en/of de vertrouwenscontactpersoon van de bond.

4.5 Tuchtrecht

De KNWU is voor wat betreft het tuchtrecht op het gebied van seksuele intimidatie aangesloten bij het ISR. Echter, andere – niet seksuele – gedragingen vallen niet onder het Tuchtreglement Seksuele Intimidatie van het ISR. De KNWU valt voor allerlei andere gedragingen terug op het ‘eigen’ meer generieke tuchtreglement. Alleen leden vallen automatisch onder het tuchtrecht. Ouders, toeschouwers zijn veelal geen lid en ook personen in de periferie van de sport, zoals masseurs, diëtisten, fotografen, artsen zullen niet in alle gevallen lid zijn. Het is wel mogelijk om

voornoemde personen te onderwerpen aan het tuchtrecht. NOC*NSF heeft hiervoor de Verklaring Onderwerping Tuchtrecht ontworpen.

Naast de personele werkingssfeer, is het verder van belang dat het duidelijk is welk gedrag een verboden gedraging vormt onder het tuchtrecht. Dit is niet in alle gevallen even duidelijk. Onder seksuele intimidatie wordt volgens het reglement Seksuele Intimidatie verstaan: “Seksuele intimidatie is, elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie (duiding) dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige of beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd. Onder seksuele intimidatie, zoals vermeld in dit lid, zijn mede begrepen de in de artikelen 239 tot en met 254 (Titel XIV: misdrijven tegen de zeden) van het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde feiten”. Daarnaast staan in het reglement ook gedragsregels genoemd, waarvan een overtreding te sanctioneren is binnen het tuchtrecht. Een begeleider dient te zorgen voor een omgeving en een sfeer waarbinnen de sporter zich veilig voelt. Zo gaat het om het scheppen van een seksueel of erotisch geladen sfeer, het aantasten van de waardigheid van de sporter en in het privéleven van de sporter verder doordringen dan nodig is voor het gezamenlijke doel., artikel 3 lid 2 sub c Reglement seksuele intimidatie van het Instituut Sportrechtspraak. De grenzen tussen wat wel en wat niet is toegestaan, zijn echter niet helder en ook ervaart en hanteert niet iedereen dezelfde grenzen.

De KNWU kent daarnaast een eigen tuchtreglement. Titel 12-n: overtredingen, straffen en procedures bij de KNWU stelt onder meer in 12-11-004 dat “Een ieder die zich op incorrecte of oneerlijke wijze gedraagt ten opzichte van een ander, of die zich niet aan een belofte houdt of aan overeengekomen afspraken of verplichtingen op wielergebied, wordt gestraft met een schorsing van maximaal 3 maanden en/of een boete tussen de € 100,- en € 10.000,-.” En in 12-11.005 “Voor een periode van minimaal één maand en maximaal zes maanden wordt geschorst, elke persoon, onderworpen aan de UCI en/of KNWU-reglementen, die zich gewelddadig gedraagt of scheldwoorden of beledigingen uit tegen (...) één van haar leden, of, in het algemeen, tegen iedereen die een taak vervult, omschreven in statuten of reglementen van de UCI en/of KNWU, ofwel zich gedraagt op een wijze die schade berokkent aan het imago, de reputatie (...).”

4.6 Strafrecht

Veel grensoverschrijdende gedragingen zijn niet strafbaar volgens het Wetboek van Strafrecht. Bij sommige gedragingen is het voor veel verenigingsbestuurders en leden ook lastig te bepalen of iets wel of niet is toegestaan, zo is de ervaring met sportbesturen in het algemeen en wielersportbesturen in het bijzonder. Zo kun-

nen massages waarbij bijvoorbeeld geslachtsdelen worden aangeraakt, een strafbare gedraging vormen. Het is mogelijk om een gesprek aan te gaan en de zedenpolitie om advies te vragen toe te handelen in een zaak. Het bestaan van deze mogelijkheid is binnen de sport nog niet breed bekend. De politie kan ook, bij –dreigende- maatschappelijke onrust het multidisciplinaire maatschappelijk onrust team inschakelen. Belangrijk is dat functionarissen op de hoogte zijn van bijvoorbeeld de mogelijkheid tot een informeel gesprek met de politie en het bestaan van het maatschappelijk onrustteam. Een dergelijk team komt bijvoorbeeld in actie wanneer bijvoorbeeld veel onrust in de club ontstaat naar aanleiding van –vermeend- grensoverschrijdend gedrag van bijvoorbeeld een coach.

Eindnoten

1. <http://kennis.knwu.nl/best-practice-gedragscode-mbc-bar-end>
2. <http://kennis.knwu.nl/uploads/PDF-bestanden/Verenigingen/veiligheid/Gedragscode.pdf>

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk volgen de conclusies van het onderzoek onder de actieve topsporters en de amateurrenners. Vanuit beide groepen wielersporters zijn positieve reacties gekomen op dit initiatief van de KNWU die, als eerste sportbond, wil nagaan in hoeverre grensoverschrijdend gedrag in de breedste zin van het woord voorkomt binnen haar sport en hoe de wielersport veiliger en gezonder kan worden gemaakt. Na de conclusies volgen aanbevelingen om grensoverschrijdend gedrag in de wielersport tegen te gaan.

5.1 Conclusies

Respons

Het uitgevoerde onderzoek onder de 241 topsporters heeft een hoge respons (47%). De resultaten kunnen als representatief worden beschouwd voor de topsporters. Een kanttekening hierbij is dat er bij de veldrijders sprake lijkt van een bepaalde mate van ondervertegenwoordiging in het onderzoek. De respons onder de bijna 9.000 amateurrenners is 23 procent en als redelijk aan te merken. De responderende groep wijkt qua geslacht niet af van de totale groep amateurrenners. Over de vertegenwoordiging naar de verschillende disciplines is bij gebrek aan KNWU-gegevens niets te zeggen.

Prevalentie

Uit het onderzoek komt naar voren dat grensoverschrijdend gedrag in de wielersport voorkomt. Sport maakt onderdeel uit van de samenleving. In alle sectoren komt wangedrag voor, de sportsector is hierop geen uitzondering. Vanwege methodologische verschillen in de uitgevoerde onderzoeken is het niet verantwoord om de cijfers van KNWU een op een met andere sectoren te vergelijken. Ook een vergelijking met andere sporten is niet goed mogelijk, omdat de KNWU de eerste

bond is die een dergelijk onderzoek op deze manier heeft laten uitvoeren. Binnen de wielersport zelf zijn relevante differentiaties aan te brengen.

Over de gehele linie bezien, maken de topsporters in veel grotere mate vervelende ervaringen mee dan de amateursrenners (60% versus 36%).¹ Dit geldt voor de categorieën dwang en chantage; verbaal en/of fysiek geweld; roddelen, pesten en/of discriminatie; en seksueel grensoverschrijdend gedrag (zie tabel 5.1).² Vooral het verschil tussen de topsporters en amateursrenners op de items die ‘dwang en chantage’ omvatten is groot en is deels terug te voeren op de (financiële) belangen die inherent zijn verbonden met de topsport en nauw zijn verweven met de topsportcultuur (zie verderop). Echter, ook bij de andere vervelende ervaringen is het verschil tussen topsporters en wedstrijdrenners fors. Het betreft hier vervelende ervaringen die zich het afgelopen jaar hebben voorgedaan. Mogelijke verklaring voor het verschil is misschien ook dat de topsporters waarschijnlijk veel meer tijd binnen de wielersport doorbrengen en deel uitmaken van de wielercultuur. Met andere woorden, hun risico is groter op vervelende ervaringen binnen deze omgeving. De meeste renners hebben daarbij ‘soms’ aangegeven; een minderheid krijgt ‘vaak’ te maken met dergelijk grensoverschrijdend gedrag. Voor onveiligheidsgevoelens in het algemeen geldt dat beide groepen elkaar nauwelijks ontlopen.

Tabel 5.1 – percentage vervelende ervaringen naar topsporters en wedstrijdporters

Categorie	Topsporters	Wedstrijdsporters
Prevalentie vervelende ervaringen totaal	60%	36%
Onveiligheidsgevoelens algemeen	27%	22%
Dwang of chantage	41%	18%
Verbaal of fysiek geweld	36%	25%
Roddelen, pesten, discriminatie	28%	14%
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	13%	6%

Topsportcultuur

Een op het eerste gezicht opvallende bevinding is dat ruim een kwart van de topsporters zich het afgelopen jaar niet veilig voelde in het team of binnen de vereniging, terwijl 60 procent van de groep een of meer vervelende ervaringen heeft meegemaakt. Bij nadere beschouwing is die ogenschijnlijke discrepantie te verklaren door het feit dat de nare ervaringen die de wielersporters meemaken niet in alle gevallen leiden tot onveiligheidsgevoelens, maar dat het meer een uiting van een bepaalde (topsporters) cultuur is waarbinnen bepaald gedrag gemeengoed is. Het gaat hierbij om zowel teammanagers/ploegleiders en trainers/coaches als sporters onderling. Vooral de verbale vormen van intimidatie, dwang en chantage.

Dit gegeven, gecombineerd met de geslotenheid van de topsport, maakt dat grenzen van wat toelaatbaar gedrag is en wat niet, kunnen vervagen en voor sommige sporters ook daadwerkelijk worden overschreden. Dat het voornamelijk om een cultuurkwesitie lijkt te gaan, wordt onderbouwd door het feit dat er geen specifieke slachtoffergroepen binnen de groep topsporters te onderscheiden zijn en dat de groep slachtoffers zich niet onderscheidt van de niet-slachtoffers. Vormen van grensoverschrijdend gedrag komen met andere woorden in de wielersport regelmatig voor, althans binnen de groep topsporters.³

Eigen aan de cultuur, betreft niet alleen de geslotenheid, maar ook de 'kleine' omgeving, iedereen binnen de topsport kent elkaar. Veelal –soms ook noodgedwongen– hebben machtige personen in de wielersport veelal meerdere petten op. Hierdoor kunnen belangentegenstellingen ontstaan. Er is daarnaast weinig tegenspraak en de arbeidsrechtelijke belangen worden nog niet goed genoeg behartigd, bijvoorbeeld door de vakbond. Dit is mogelijk het gevolg van onvoldoende solidariteit tussen renners onderling enerzijds en een gebrek aan middelen bij de vakbond. Het is duidelijk dat topsporters die over een manager kunnen beschikken, zich in een betere positie bevinden, dan sporters die hierover niet beschikken. Sporters van naam en faam, hebben meer onderhandelingsruimte en zijn minder afhankelijk van bijvoorbeeld de teammanager. Vooral de renners die eenvoudiger 'vervangbaar' zijn, lopen eerder risico op grensoverschrijdend gedrag. Deze wielersporters lopen immers steeds het risico uit het team gezet te worden.

Voeding en gewicht

Een belangrijk onderwerp is gewicht en voeding, zeker voor de topsporters maar in bepaalde mate ook voor de amateurrenners. De onevenredige nadruk die daarop wordt gelegd (door sommige ploegleiders en coaches, maar ook door sporters onderling die zich aan elkaar spiegelen en onbedoeld fungeren als een negatief rolmodel, met name voor de jongere wielersportsters), wordt door sommige wielersporters als erg vervelend ervaren, voor andere renners is dit 'normaal'.

Verbaal geweld

Uit het onderzoek onder zowel de topsporters als de amateurrenners blijkt verbaal geweld vaak voor te komen. 'Het hoort bij de wielersport; het gebeurt in de hitte van de strijd', is een vaak gehoorde opmerking. Vooral onder mannen komt dit regelmatig voor. De grens tussen wat 'bij de sport hoort' en het 'onfatsoenlijke' en 'beledigende' is dun. De perceptie van het 'slachtoffer' is hierin grotendeels bepalend. Dat laat onverlet dat de wielersport niet alleen gericht is op haar eigen normen, maar ook onderdeel uitmaakt van de samenleving. Hierbij past een duidelijker normering van hoe renners met elkaar (en hun omgeving) omgaan. Dit geldt te

meer als er kinderen en jongeren bij verenigingen rijden. Het adagium geldt: jong geleerd is oud gedaan.

Kwetsbare renners

Jongeren vormen een kwetsbare groep voor grensoverschrijdend gedrag. Zij zijn vaker dan de kinderen en volwassenen slachtoffer van roddelen, pesten zich buitgesloten voelen enzovoort. De kwetsbaarheid is deels terug te voeren op het feit dat de jongeren volop in emotionele, sociale en seksuele ontwikkeling zijn. Sommigen zijn daardoor erg gevoelig voor afwijzing. De verantwoordelijkheid van begeleiders en bestuur is om hier voldoende oog voor te hebben en zo nodig maatregelen te nemen.

Een andere kwetsbare groep is die van de vrouwelijke renners vanwege hun ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag dat vooral bestaat uit seksueel getinte opmerkingen, maar in bepaalde gevallen ook fysiek contact. De bekende 'duw op de billen' van een collega-wielrenner kan goed bedoeld zijn maar als onwenselijk worden ervaren. Voor de renners is niet duidelijk wat wel en wat niet acceptabel is, omdat het niet bespreekbaar wordt gemaakt. Mogelijk ook omdat klachten van vrouwen niet serieus worden genomen, onder het mom dat het er 'gewoon bij hoort en men tegen een stootje moet kunnen'. Seksueel grensoverschrijdend gedrag staat niet op zich maar is vaak onderdeel van een breder patroon van grensoverschrijdend gedrag. Er is een kleine groep renners die in grote mate te maken heeft gehad met allerlei vormen van grensoverschrijdend gedrag.

Veilig sportklimaat

De resultaten uit de vragenlijst en aanvullende interviews maken duidelijk dat wielersporters die te maken hebben gehad met grensoverschrijdend gedrag hun ervaringen voornamelijk delen met hun naaste omgeving. Besturen, KNWU en officiële organisaties (politie) zijn veel minder in beeld. Wielerverenigingen kunnen en moeten hierin hun verantwoordelijkheid nemen. Sociale veiligheid zou even belangrijk moeten zijn als fysieke veiligheid, die nu de primaire focus is van sommige verenigingen. Eventuele barrières om vervelende zaken te melden moeten worden weggenomen in het belang van een veilig sportklimaat. Dat sociale veiligheid steeds meer aandacht krijgt binnen de wielersport, zoals tot uiting komt in de aanstelling van een Vertrouwenscontactpersoon, is een goede ontwikkeling. De KNWU en verenigingsbesturen kunnen hierin een stimulerende rol vervullen.

Zuivere verhoudingen

Een noodzakelijke voorwaarde voor het creëren van een veilig sportklimaat is het waarborgen van zuivere onderlinge verhoudingen binnen het team. Topsporters zijn in de eerste plaats in grote mate afhankelijk van hun teammanager. De manier waarop de teammanager omgaat met zijn (machts)positie is sterk bepalend voor de

wijze waarop de renners hun sport ‘veilig’ kunnen beoefenen. Beperkende factor hierbij is dat de arbeidsrechtelijke positie van de renners soms zwak is. In het onderzoek is bijvoorbeeld genoemd dat renners zich gedwongen voelen om contracten te ondertekenen en dat ze al hun medische gegevens moeten delen.

5.2 Aanbevelingen

Wielercultuur omvormen

Bespreek de ‘cultuur’ binnen de topsportgeledingen en binnen verenigingen waar het gaat om de diverse vormen van ontoelaatbaar gedrag (op allerlei gebieden) en geef ploegleiders/coaches daarin voldoende opleiding om heldere grenzen te kunnen trekken over wat ontoelaatbaar gedrag is en wat niet. Ook waar het gaat om gedrag van sporters onderling is voorlichting zeer wenselijk. Door gerichte voorlichting moet het onderwerp bespreekbaar worden, wielersportbreed. Maak hierbij gebruik van positieve rolmodellen. Voorkomen en bestreden moet worden dat vormen van grensoverschrijdend gedrag ‘een beetje bij de wielersport horen’ en dat sporters het ‘normaal’ gaan vinden.

Gezonde voeding en gewicht

Maak het onderwerp voeding en gewicht breed bespreekbaar en wijs daarbij op de negatieve gevolgen van het benadrukken van het belang van een laag gewicht (anorexia, depressie, laag zelfbeeld). In de opleiding voor coaches en trainers moet de nadruk liggen op positief coaching, ook in relatie tot voeding en gewicht. Stel, in samenwerking met zoveel mogelijk stakeholders, een reglement ongewenst gedrag op, en sta stil bij sportspecifiek grensoverschrijdend gedrag zoals het aanzetten tot excessief gewichtsverlies.

Evenwichtige contracten

Er dient meer evenwicht te komen tussen het team enerzijds en de wielersporters anderzijds, waardoor de arbeidsrechtelijke positie van –vervangbare- wielersporters verbetert. Een stevigere rol van de vakbond kan hierbij helpen in verband met een collectief tegenwicht. Daarnaast is het verstandig dat dergelijke renners zich laten vertegenwoordigen door een goede manager.

Gedragsregels jongeren

Geef jonge renners duidelijke handvatten wat tolerabel gedrag is en wat niet. Het betreft gedrag van de jongeren onderling (o.a. gebruik van social media) en gedrag van volwassenen richting de jonge renners.

Ouders van renners

Voor de KNWU als bond maar zeker ook voor wielerverenigingen is het essentieel om een gericht beleid te ontwikkelen en uit te dragen voor ouders van jonge renners. De nadruk hierbij zou moeten liggen op een voor het kind gezond sportklimaat. Ontwikkel en draag de omgangsregels uit en creëer een cultuur waarin ouders kunnen worden aangesproken op grensoverschrijdend gedrag, zowel richting hun eigen kinderen als kinderen van anderen.

Bestuurlijke verantwoordelijkheid

Bij grensoverschrijdend gedrag moet het bestuur zijn verantwoordelijkheid nemen en tot een gepaste (re)actie komen. Hiertoe kunnen de volgende stappen genomen worden:

1. Bestuur ontvangt melding ongewenst gedrag;
2. Indien blijkt dat sprake is van een strafbare gedraging volgens het strafrecht, is het raadzaam direct in contact te treden met de politie en de vervolgstappen te bespreken.
3. Bestuur treft voorlopige maatregel, bijvoorbeeld voorlopig geen werkzaamheden verrichten, of een voorlopig toegangsverbod;
4. Bestuur laat onderzoek doen naar het gedrag:
 - dit kan bijvoorbeeld door de onderzoekscommissie van het Instituut Sportrechtspraak. Gaat het om seksuele intimidatie dan kan direct geschakeld worden met het ISR (die dan de onderzoekscommissie kan aansturen).
 - gaat het om een melding die geen verband houdt met seksuele intimidatie maar bijvoorbeeld om ander ongewenst gedrag dan kan het bestuur zelf een onderzoekscommissie inrichten die de feiten en omstandigheden onderzoekt.

Aanpassen reglement

Bij een heroverweging van het reglement is het raadzaam om niet alleen meer specifieke vormen van ongewenst gedrag op te nemen, maar ook te kijken of de sancties in relatie staan tot het omschreven ongewenst gedrag.

Het tuchtreglement kan strakker, c.q. eenvoudiger en toegankelijker voor de leden worden gemaakt. Het gaat bijvoorbeeld om een veelheid aan meer algemene bepalingen. In de sport werkt het vaak beter om een aantal ongewenste gedragingen expliciet te maken en te eindigen met een meer algemene bepaling.

Het is aan te bevelen om een reglement ongewenste omgangsvormen op te stellen, waarin ook aandacht wordt geschonken aan nader omschreven ongewenste

gedragingen die voorkomen in de wielersport, zoals uit dit rapport blijkt waaronder het aanzetten tot excessief gewichtsverlies. Het wordt zo meer eenvoudig voor leden om na te gaan of bepaald gedrag 'normaal' is of strafbaar is. Ook is het verstandig om in de lijst met reglementen een link te leggen met het reglement seksuele intimidatie van het ISR.

5.3 Slotbeschouwing

De wielersport kent unieke eigenschappen, die risico-verhogend kunnen werken als het gaat om grensoverschrijdend gedrag. De prestaties staan centraal. Er is vaak een grote mate van baan-onzekerheid, er is sprake van een machts- en afhankelijkheidsrelatie tussen sporters en de coach en fysiek lichamelijk contact, bijvoorbeeld het aanduwen of massages horen bij de sport. Bovendien vormen wielersporters een groep en brengen vele uren met elkaar door, wat overigens ook voor andere sporten geldt. Er kan een cultuur ontstaan waarbij grensoverschrijdend gedrag voorkomt en de grenzen tussen wat normaal is en wat niet normaal is, zijn vervaagd. Gewicht speelt bijvoorbeeld een grote rol in de wielersport en excessieve aandacht voor gewichtsverlies, kan een renner aanzetten tot anorexia.

Niet alleen kunnen de bijzondere sport-karakteristieken leiden tot grensoverschrijdend gedrag, maar ook tot uitsluiting van de groep. Het is lastig als sporter om enerzijds 'eigenheid' te behouden en tegelijkertijd een soepel radertje te zijn binnen de groep. Binnen de sport vormt een dominantiesituatie een risico. Geïnterviewden geven aan dat zij vooral last hebben van een overheersende machtsrelatie wanneer als het ware een alleenheerschappij ontstaat over de wielersporters. Er zijn dan geen, althans onvoldoende tegenkrachten. Dit kan doorbroken worden door bijvoorbeeld het inschakelen van een manager, en een sterke vakbond, als het gaat om de topsporters.

Omdat het wielersport klein is, bezit een persoon vaak meerdere functies. Belangentegenstelling vanwege een veelheid aan petten kan ertoe leiden dat niet –altijd– in het belang van de wielersporter wordt gehandeld waardoor een voor de sporter onveilige situatie ontstaat.

Een andere te onderscheiden situatie is die waarin er een confrontatie tussen verschillende groepen is ontstaan, bijvoorbeeld vanwege verschillende waarden en opvattingen. Denk aan een jonge vrouw die terecht komt in een voornamelijk door mannen gedomineerd team en zich allerlei opmerkingen moet laten welgevallen 'omdat het erbij hoort'.

Een open cultuur is belangrijk. Dit is niet alleen zo in de wielersport, maar in allerlei sporten en andere groepsverbanden waarbij in een grote mate sprake is van hiërarchie (denk buiten de sport aan bijvoorbeeld defensie). Belangrijk is bijvoorbeeld een eigen mening te kunnen vormen en geven, zonder daartoe nadelige

gevolgen te ondervinden. Ongewenst gedrag komt minder vaak voor indien het gedrag zichtbaar is voor anderen. Belangrijk is ook dat snel wordt ingegrepen bij de constatering van grensoverschrijdend gedrag. Wanneer de leiding niet ingrijpt of bijvoorbeeld het gedrag weglacht, zal eerder een onveilige cultuur kunnen ontstaan. Uit de interviews blijkt dat wanneer een slachtoffer als enkeling bepaald gedrag aan de kaak probeert te stellen, dit voor het slachtoffer risico's met zich brengt, bijvoorbeeld dreigend ontslag. Pas wanneer het het slachtoffer lukt ook anderen om zich heen te verzamelen die bijvoorbeeld vergelijkbare ervaringen hebben, wordt – soms – wel ingegrepen. Sociale steun van een – deel van – de groep is voor het realiseren van verandering dus belangrijk. De vakbond kan hierin een rol spelen, maar kampt met weinig middelen en moet er tegelijkertijd ook voor zorg dragen dat de betrokken personen bij de vakbond voldoende onafhankelijk zijn om het collectieve belang van de wielersporters goed te kunnen borgen. Naast een vakbond is het voor jonge professionals verstandig om vroegtijdig een goede betrouwbare manager in te schakelen die het belang van de sporter voorop stelt.

Daarnaast blijkt dat een meer op de mens gerichte cultuur als plezierig wordt ervaren. Alle geïnterviewden geven aan dat prestaties belangrijk zijn, maar het rekening houden met het welzijn van de renners is minstens zo belangrijk. Interessant aanknopingspunt in dit verband is de aandacht voor de fysieke veiligheid van de renners. Fysieke en sociale veiligheid dienen twee kanten van dezelfde medaille te zijn.

Eindnoten

1. Voor de duidelijkheid: het betreft vervelende ervaringen in het afgelopen jaar waarbij de renners kunnen aangeven of zij 'vaak', 'soms' of 'nooit' daarmee te maken hebben gehad. Als er bij de sprake is van vervelende ervaringen dan betreft dat in de meeste gevallen 'soms'.
2. De verschillen tussen de topsporters en amateurrenners zijn significant (bij een p-waarde kleiner dan 0,05).
3. Uiteraard voor zover we de gevraagde gegevens kunnen vergelijken tussen de wielersporters. Mogelijk dat andere kenmerken en achtergronden, die niet zijn gemeten (denk aan persoonlijkheidseigenschappen), wel een onderscheidende werking hebben.

Geraadpleegde literatuur

Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A. Fasting, K. & Budgett, R. (2016). The IOC consensus statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, vol. 0, pp. 1-11.

Vertommen, T. (2011). Analyse van het meldpunt voor seksuele intimidatie in de sport. Arnhem: NOC*NSF.

Vertommen, T., Kampen, J., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Uzieblo, K. & Eede, van den, F. (2017). Profiling perpetrators of interpersonal violence against children in sport based on a victim survey. *Child Abuse & Neglect*, vol. 63, pp. 172-182.

Vertommen, T., Schipper, N., Uzieblo, K. & Eede, van den, F. (2016). Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. *Ortho-rheumato*, vol. 14(3), pp. 21-26.

Vries, de, K., Ros-van Dorp, C. & Myjer, E. (2017) *Rapport van de Onderzoekscommissie seksuele intimidatie en misbruik in de sport*. Eindhoven: PreVision.

Wijk, A. van, Hardeman, M., Scholten, L. & Olfers, M. (2017). *Over grenzen in de sport. De rol van politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners*. Politiekunde 88, Politie en Wetenschap, Apeldoorn; Reed Business, Amsterdam.

Bijlage

Bijlage 1 Vragenlijst Intimidatie Wielersporters (volwassenen)

Vragenlijst Intimidatie Wielersporters (volwassenen)

Voor je ligt een vragenlijst over intimidatie in de wielersport. Met intimidatie bedoelen we dat iemand anders je gedrag beïnvloedt, door je bijvoorbeeld druk op te leggen, angst aan te jagen of seksuele handelingen met je (probeert) te doen die je niet leuk vindt. Dit soort gedrag hoort niet thuis in de sportwereld. Het is belangrijk dat iedereen zich veilig kan voelen binnen de sport. We willen graag weten of jij je veilig voelt binnen jouw vereniging en of je misschien wel eens vervelende ervaringen hebt gehad met iemand anders in de wielersport. Je kunt hierbij denken aan een ploegleider, trainer, coach, masseur, materiaalman of arts (we noemen hen begeleiders), maar ook aan een medesporter.

Met dit onderzoek wil de KNWU de sport veiliger en gezonder maken. Jouw deelname aan het onderzoek is daarom erg belangrijk.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Het gaat er om hoe jij iets ervaart of hebt ervaren. De vragenlijst is anoniem. Dit wil zeggen dat niemand de door jou gegeven antwoorden te weten komt. Jouw naam of andere persoonsgegevens komen dus nergens in het rapport voor. Daar zorgen wij (als onderzoekers) voor. Wil je de vragenlijst ook terugsturen als je geen vervelende ervaringen hebt gehad? Ook dat is belangrijk om te weten.

Wil je deze vragenlijst deze week invullen en terugsturen? Alvast bedankt!

Algemene vragen

1) Wat is je geslacht?

- Man
 Vrouw

2) Hoe oud ben je?

Leeftijd

3) Hoe lang beoefen je de wielersport?

jaar

4) Wat is de hoogste opleiding die je hebt afgerond?

- Geen
- Basisonderwijs
- Praktijkonderwijs
- VMBO
- MBO
- HAVO/VWO
- HBO/Universiteit
- Speciaal onderwijs
- Anders, namelijk:

5) Binnen welke discipline(s) ben je actief?

- Baanwielrennen
- BMX
- Mountainbiken
- Wegwielrennen
- Veldrijden (ook wel cyclocross)
- Kunstfietsen
- Paracycling
- Anders, namelijk

6) In welke categorie sport je?

- Categorie: amateurs
- Categorie: elite
- Categorie: beloften (tot 23 jaar)
- Categorie: masters (vanaf 30 jaar)
- Categorie: sportklasse (alleen voor mannen)

Vragen over vervelende ervaringen

De volgende vragen gaan over vervelende ervaringen die je mogelijk het **afgelopen jaar** hebt meegemaakt. Achter elke vraag (a, b, c, enzovoort) kun je aankruisen of jij je vaak, soms of nooit onveilig hebt gevoeld.

7) Ik voelde me het afgelopen jaar onveilig binnen de vereniging of het team door...

Onveilig door:		Vaak	Soms	Nooit
a)	Andere sporters	☐	☐	☐
b)	Trainer, coach	☐	☐	☐
c)	Ploegleider	☐	☐	☐
d)	Andere mensen die bij de vereniging werken (materiaalman, arts, masseur en dergelijke)	☐	☐	☐
e)	Juryleden	☐	☐	☐
f)	Bezoekers	☐	☐	☐
g)	Ouders	☐	☐	☐
h)	Anders, namelijk: ____	☐	☐	☐

8) Heb je het afgelopen jaar te maken gehad met de volgende vervelende ervaringen binnen de vereniging of het team?

Vervelende ervaringen (dwang of chantage)		Vaak	Soms	Nooit
a)	Ik voelde me onder druk gezet bij het ondertekenen van een contract	☐	☐	☐
b)	Ik voelde me onder druk gezet om bepaalde middelen/ medicijnen te gebruiken	☐	☐	☐
c)	Ik voelde me onder druk gezet om bepaalde middelen/ medicijnen <u>niet</u> te gebruiken	☐	☐	☐
d)	Ik voelde me gedwongen mijn medische informatie te delen	☐	☐	☐
e)	Ik moest geld betalen om deel uit te (blijven) maken van het team, bijvoorbeeld voor verplichte activiteiten (trainingskamp e.d.)	☐	☐	☐
f)	Ik voelde me onder druk gezet om meer trainingsuren te maken dan ik aan kon	☐	☐	☐
g)	Ik had het gevoel dat ik geen privéleven meer had (mijn doen en laten en dagelijks leven werden gecontroleerd)	☐	☐	☐
h)	Ik ben gehanteerd (ergens mee dreigen om mij iets te laten doen <u>of</u> niet te doen)	☐	☐	☐
i)	Ik voelde me gedwongen om gewicht te verliezen	☐	☐	☐
j)	Anders, namelijk: ____	☐	☐	☐

9) Heb je het afgelopen jaar te maken gehad met de volgende vervelende ervaringen binnen de vereniging of het team?

Vervelende ervaringen (verbaal of fysiek geweld)		Vaak	Soms	Nooit
a)	Ik werd uitgescholden	☐	☐	☐
b)	Ik voelde me vernederd en/of geïntimideerd	☐	☐	☐
c)	Ik werd agressief behandeld (slaan, schoppen, bijten of verwonden met een voorwerp)	☐	☐	☐
d)	De groep negeerde me, ik voelde me alleen staan	☐	☐	☐
e)	Ik durfde het niet om binnen het team mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	☐	☐	☐
f)	Ik durfde het niet om bij de leiding mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	☐	☐	☐
g)	Anders, namelijk: ____	☐	☐	☐

10) Heb je het afgelopen jaar te maken gehad met de volgende vervelende ervaringen binnen de vereniging of het team?

Vervelende ervaringen (roddelen/pesten/discriminatie)		Vaak	Soms	Nooit
a)	Ik werd buitengesloten als ik niet deed wat de ander wilde	☐	☐	☐
b)	Er werden beledigende en kwetsende opmerkingen gemaakt over mijn uiterlijk, geslacht, seksuele voorkeur, geloof en/of afkomst	☐	☐	☐
c)	Ik voelde me voor schut gezet ten overstaan van de groep	☐	☐	☐
d)	Er werd over mij geroddeld (ook via social media)	☐	☐	☐
e)	Ik werd gepest/getreiterd (ook via social media)	☐	☐	☐
f)	Ik kreeg geen hulp als ik iets niet kon, wist, begreep of als ik iets verkeerd had gedaan of gezegd	☐	☐	☐
g)	Anders, namelijk: ____	☐	☐	☐

- 11) Heb je het afgelopen jaar deze vormen van seksueel gedrag wel eens meegemaakt binnen de vereniging of het team?

	Vervelende ervaringen (seksueel gedrag)	Vaak	Soms	Nooit
a)	Er werden seksuele opmerkingen naar mij gemaakt. (bijvoorbeeld: "Wat heb jij lekkere billen!")	☐	☐	☐
b)	Ik ben seksueel aangeraakt terwijl ik dat niet wilde (bijvoorbeeld: knuffelen, zoenen, aanraken, betasten, beetpakken)	☐	☐	☐
c)	Ik voelde me ongemakkelijk bij bepaalde aanrakingen	☐	☐	☐
d)	Ik werd tegen mijn wil aangeraakt op intieme plekken zoals mijn borsten en billen	☐	☐	☐
e)	Ik heb tegen mijn wil seks gehad	☐	☐	☐
f)	Ik werd seksueel lastig gevallen via Whatsapp, Facebook of een andere vorm van social media	☐	☐	☐
g)	Ik werd ongewenst geconfronteerd met iemands geslachtsdelen	☐	☐	☐
h)	Ik werd begluurd terwijl ik me omkleedde of naakt was	☐	☐	☐
i)	Ik ben ongewenst gefotografeerd/gefilmd terwijl ik <i>seksuele handelingen</i> moest doen	☐	☐	☐
j)	Ik ben ongewenst gefotografeerd/gefilmd (bijvoorbeeld: inzoomen op billen en borsten)	☐	☐	☐
k)	Anders, namelijk: ____	☐	☐	☐

- 12) Alle vragen hiervoor gingen over vervelende ervaringen in het afgelopen jaar. Misschien heb je daarvoor ook vervelende ervaringen gehad? Zo ja, in welk jaar of welke jaren was dat?

In het jaar / de jaren

De volgende vragen hebben betrekking op de meest vervelende ervaring die je binnen de vereniging of het team hebt gehad. Als je nooit een vervelende ervaring binnen de vereniging of het team hebt meegemaakt, hoef je alleen nog te kijken naar vraag 19, bijna aan het eind van de vragenlijst.

- 13) Als je naar je gehele sporttijd kijkt, kun je dan beschrijven wat er tijdens de meest vervelende ervaring ooit is gebeurd?

- 14) Wat betreft die meest vervelende ervaring: zijn er meerdere slachtoffers?

- Ik ben zeker het enige slachtoffer van deze pleger
- Ik weet niet of de pleger nog meer slachtoffers heeft gemaakt
- Ik weet zeker dat de pleger nog meer slachtoffers heeft gemaakt
- Ik vermoed dat de pleger nog meer slachtoffers heeft gemaakt

- 15) Wat is het geslacht van de pleger van deze meest vervelende ervaring?

- Man
- Vrouw

- 16) Hoe oud was de pleger ten tijde van deze meest vervelende ervaring?

Ongeveer jaar

- 17) Wat was de functie van de pleger ten tijde van deze meest vervelende ervaring?

- Medesporter
- Coach, trainer
- Ploegleider
- Bestuurslid van vereniging
- Bestuurslid van bond
- Lid van de medische staf
- Materiaalman/mechanieker
- Soigneur
- Anders, namelijk :

18) Na deze meest vervelende ervaring heb ik... (meerdere antwoorden mogelijk)

- Een melding/klacht neergelegd bij de vereniging
- Een melding/klacht neergelegd bij de KNWU
- Een melding gedaan bij het Vertrouwenspunt Sport (NOC*NSF)
- Aangifte gedaan bij de politie
- Het voorval aan mijn ouders verteld
- Het voorval aan mijn partner verteld
- Het voorval aan een andere instantie (maatschappelijk werk, huisarts) verteld
- Het voorval aan een medesporter verteld
- Het voorval aan vrienden/vriendinnen verteld
- Het voorval met de pleger besproken
- Wat anders gedaan, namelijk:
- Niets gedaan, want:

Interview

Als je slachtoffer bent (geweest) van intimidatie in de wielersport zouden wij daar graag met jou over willen praten. Voor ons is het belangrijk om te weten waar je allemaal tegenaan bent gelopen. Daarmee kunnen we de sport veiliger en gezonder maken. Het gesprek vindt plaats op een tijd wanneer en op een plek waar het jou uitkomt. Dit gesprek is anoniem. Dat betekent dat met alles wat je zegt vertrouwelijk wordt omgegaan en je naam straks nergens terug te lezen is.

19) Zou je mee willen werken aan een interview?

- Nee
- Ja, ik ben te bereiken op:
 - Telefoon:
 - Email:
- Ja, ik neem zelf contact op met de onderzoeker Anton van Wijk (zie laatste pagina)

Mocht je vervelende zaken hebben meegemaakt of gezien en je wilt erover praten, dan kun je ook contact opnemen met het Vertrouwenspunt Sport. In een vertrouwelijk gesprek met een vertrouwenspersoon of adviseur bespreek je wat je dwars zit en welke stappen je zou kunnen zetten om het aan te pakken. Bel het Vertrouwenspunt Sport, 0900 – 202 55 90. Zie ook www.vertrouwenspuntsport.nl

19) Ruimte voor aanvullende informatie

Als je nog aanvullende informatie hebt over dit onderwerp of opmerkingen hebt over de vragenlijst dan mag je dat hieronder invullen.

Terugsturen van de vragenlijst

(Ook als je GEEN vervelende ervaringen hebt gehad!)

Je kunt de ingevulde vragenlijst versturen aan:

Bureau Beke

t.a.v. Anton van Wijk

Turfstraat 1

6811 HL Arnhem

Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben, neem dan gerust contact op met:
Anton van Wijk, projectleider Bureau Beke, op 026 - 443 86 19 of a.vanwijk@beke.nl.

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst!

Bijlage 2 Tabellen Topsporters

Significanties worden hierna – waar relevant - weergegeven met een asterisk (*).
De p-waarde is in dit geval 0,05 of kleiner.

Tabel 1 – geslacht (N=113)

	Minderjarig	Volwassen	Totaal	
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>N</i>	%
Man	11	44	55	48,7
Vrouw	5	53	58	51,3
Totaal	16	97	113	100

Tabel 2 – leeftijd (N=113)

	Minderjarig	Volwassen	Totaal	
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>N</i>	%
15	1		1	0,9
16	5	1 ¹	6	5,3
17	10		10	8,8
18		12	12	10,6
19		7	7	6,2
20		13	13	11,5
21		11	11	9,7
22		7	7	6,2
23		7	7	6,2
24		10	10	8,8
25		3	3	2,7
26		2	2	1,8
27		3	3	2,7
28		1	1	0,9
29		5	5	4,4
30		3	3	2,7
32		4	4	3,5
34		3	3	2,7
36		2	2	1,8
37		2	2	1,8
41		1	1	0,9
Totaal	16	97	113	100

Tabel 3 – onderwijs (N=113)

	Minderjarig	Volwassen	Totaal	
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>N</i>	%
Basisonderwijs		1 ²	1	0,9
Vmbo	5	5	10	8,8
Mbo	5	37	42	37,2
Havo/vwo	5	31	36	31,9
Hbo/universiteit	1	23	24	21,2
Totaal	16	97	113	100,0

Tabel 4 – disciplines (N=113)

	Minderjarig	Volwassen	Totaal	
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>N</i>	%
Baanwielrennen	7	14	21	18,6
BMX	2	9	11	9,7
Veldrijden	6	8	14	12,4
Wegwielrennen	1	33	34	30,1
Mountainbiken		9	9	8,0
Paracycling		13	13	11,5
Anders		7	7	6,2
Onbekend		4	4	3,5
Totaal	16	97	113	100,0

Onder anders (n=7) vallen:

- Baan, weg en paracycling
- En baanwielrennen (maar deze persoon heeft alleen ‘anders’ aangeklikt)
- Mountainbiken, wegwielrennen en veldrijden
- Mountainbiken, wegwielrennen en cyclocross
- MTB, weg, veld, tijdrijden
- Wegwielrennen en veldrijden
- Zowel weg als baan

Tabel 5 – niveau (N=113)

Niveau	Minderjarig	Volwassen	Totaal	
	<i>n</i>	<i>n</i>	<i>N</i>	%
Nieuwelingen (14 tot 16)	1		1	0,9
Junioren (16 tot 18)	15		15	13,3
Amateurs		4	4	3,5
Beloften (tot 23 jaar)		32	32	28,3
Elite		57	57	50,4
Onbekend		4	4	3,5
Totaal	16	97	113	100,0

Tabel 6 – onveiligheidsgevoelens binnen de vereniging of het team door (aantal keren genoemd) (N=105)

		Soms	Vaak
A	Andere sporters	12	1
B	Trainer, coach	6	3
C	Ploegleider	4	2
D	Andere mensen die bij de vereniging werken	2	1
E	Juryleden	3	-
F	Bezoekers	7	1
G	Ouders van andere kinderen	5	-
H	Anders	2	-

Onder anders vallen:

- Anderen binnen de wielersport waar ik niet direct mee samenwerkte
- Collegarenners

Tabel 7 –dwang of chantage (n=104³)

		Soms	Vaak
A	Ik voelde me onder druk gezet bij het ondertekenen van een contract	1	2
B	Ik voelde me onder druk gezet om bepaalde middelen/medicijnen te gebruiken	3	-
C	Ik voelde me onder druk gezet om bepaalde middelen/medicijnen niet te gebruiken	2	-
D	Ik voelde me gedwongen mijn medische informatie te delen	12	1
E	Ik moest geld betalen om deel uit te (blijven) maken van het team/de selectie, bijvoorbeeld voor verplichte activiteiten (trainingskamp e.d.)	10	2
F	Ik voelde me onder druk gezet om meer trainingsuren te maken dan ik aankan	10	2
G	Ik had het gevoel dat ik geen privéleven meer had (mijn doen en laten en dagelijks leven werden gecontroleerd)	12	4
H	Ik ben gechanteerd (ergens mee dreigen om mij iets te laten doen óf niet te doen)	6	3
I	Ik voelde me gedwongen om gewicht te verliezen	12	2
J	Anders	1	-

Tabel 8 – verbaal en/of fysiek geweld (n=104⁴)

		Soms	Vaak
A	Ik werd uitgescholden	16	-
B	Ik voelde me vernederd en/of geïntimideerd	15	5
C	Ik werd agressief behandeld (slaan, schoppen, bijten of verwonden met een voorwerp)	1	-
D	De groep negeerde me, ik voelde me alleen staan	10	1
E	Ik durfde het niet om binnen het team mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	14	2
F	Ik durfde het niet om bij de leiding mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	16	5
G	Anders	2	-

Onder anders vallen:

- Een voorval met een teamgenoot, waarbij ik ben uitgescholden, geïntimideerd en agressief behandeld ben.
- Het is soms lastig om uit te spreken wat je echt vindt van iets omdat de coach soms ineens uit zijn slof kan schieten en het ook al een keer is gebeurd dat hij zo kwaad op de hele groep is geworden dat hij kwaad naar huis is gegaan halverwege de training.

Tabel 9 – roddelen, pesten en/of discriminatie (n=104⁵)

		Soms	Vaak
A	Ik werd buitengesloten als ik niet deed wat de ander wilde	11	1
B	Er werden beledigende en kwetsende opmerkingen gemaakt over mijn uiterlijk, geslacht, seksuele voorkeur, geloof en/of afkomst	3	-
C	Ik voelde me voor schut gezet ten overstaan van de groep	8	2
D	Er werd over mij geroddeld (ook via social media)	17	3
E	Ik werd gepest/getreiterd (ook via social media)	1	2
F	Ik kreeg geen hulp als ik iets niet kon, wist, begreep of als ik iets verkeerd had gedaan of gezegd	4	4
G	Anders	1	-

Onder anders vallen:

- Genegeerd worden.

Tabel 10 – seksueel grensoverschrijdend gedrag (n=103⁶)

		Soms	Vaak
A	Er werden seksuele opmerkingen naar mij gemaakt. Bijvoorbeeld: 'Wat heb jij lekkere billen!'	8	-
B	Ik ben seksueel aangeraakt terwijl ik dat niet wilde (bijvoorbeeld: knuffelen, zoenen, aanraken, betasten, beetpakken).	1	-
C	Ik voelde me ongemakkelijk bij bepaalde aanrakingen	4	-
D	Ik werd tegen mijn wil aangeraakt op intieme plekken zoals mijn borsten en billen	-	-
E	Ik heb tegen mijn wil seks gehad	-	-
F	Ik heb als minderjarige vrijwillig seks gehad met een volwassene van de vereniging of het team ⁷	-	-
G	Ik werd seksueel lastig gevallen via Whatsapp, Facebook of een andere vorm van social media	3	-
H	Ik werd ongewenst geconfronteerd met iemands geslachtsdelen	1	-
I	Ik werd begluurd terwijl ik me omkleedde of naakt was	1	-
J	Ik ben ongewenst gefotografeerd/gefilmd terwijl ik seksuele handelingen moest doen	-	-
K	Ik ben ongewenst gefotografeerd/gefilmd (bijvoorbeeld inzoomen op billen en borsten)	1	-
L	Anders	-	-

Tabel 11 – ondernomen actie na meest vervelende ervaring (n=12)⁸

	n
Een melding/klacht neergelegd bij de vereniging	1
Een melding/klacht neergelegd bij de KNWU	4
Een melding gedaan bij het vertrouwenspunt sport	-
Aangifte gedaan bij de politie	-
Het voorval aan mijn ouders verteld	7
Het voorval aan mijn partner verteld ⁹	6
Het voorval aan een andere instantie (maatschappelijk werk, huisarts) verteld	1
Het voorval aan een medesporter verteld	7
Het voorval aan vrienden/vriendinnen verteld	5
Het voorval met de pleger besproken	2
Wat anders gedaan	4
Niets gedaan	2

Wat anders gedaan:

- Aan mijn coach verteld en aan mijn vriend.
- Advocaat.
- Het voorval bij de Zwitserse bond (was een Zwitsers team) en UCI neergelegd.
- Met de fysio besproken en de coach.

Niets gedaan, want:

- Durfde ik niet. Bang dat er nog meer mensen van af gingen weten. Zo dramatisch is dit ook weer niet. Eigenlijk heb ik helemaal geen heftige ervaring meegemaakt en voelde ik me ook nooit geïntimideerd, maar omdat ik bij de vragen wel een soms had ingevuld moest ik deze vragen ook invullen.

Tabel 12 – vergelijking groep met een of meerdere vervelende ervaringen (n=63) en groep zonder vervelende ervaringen (n=41).

	Vervelende ervaringen (n=63)		Geen vervelende ervaringen (n=41)	
Gemiddelde leeftijd	22,9		23,1	
Categorie	n	%	n	%
Man	32	50,8	20	48,8
Vrouw	31	49,2	21	51,2
Van 15 tot 18 jaar	8	12,7	7	17,1
Van 18 tot 21 jaar	19	30,2	8	19,5
Van 21 tot 25 jaar	20	31,7	13	31,7
Van 25 tot 30 jaar	7	11,1	7	17,1
30 jaar en ouder	9	14,3	6	14,6
Basisonderwijs	0	-	0	-
Vmbo	3	4,8	6	14,6
Mbo	22	34,9	17	41,5
Havo/vwo	23	36,5	10	24,4
Hbo/universiteit	15	23,8	8	19,5
Baanwielrennen	10	15,9	10	24,4
BMX	7	11,1	4	9,8
Mountainbiken	6	9,5	2	4,9
Wegwielrennen	20	31,7	13	31,7
Veldrijden	7	11,1	7	17,1
Paracycling	9	14,3	4	9,8
Anders	4	6,3	1	2,4
Nieuwelingen (14 tot 16 jaar)	0	0,0	1	2,4
Junioren (16 tot 18 jaar)	8	12,7	6	14,6
Beloften (tot 23 jaar)	21	33,3	9	22,0
Amateurs	2	3,2	1	2,4
Elite	32	50,8	24	58,5

Tabel 13 – slachtofferschap naar geslacht (n=63)

	Man		Vrouw	
	n	%	n	%
Van 15 tot 18 jaar	5	15,6	3	9,7
Van 18 tot 21 jaar	12	37,5	7	22,6
Van 21 tot 25 jaar	10	31,3	10	32,3
Van 25 tot 30 jaar	3	9,4	4	12,9
30 jaar en ouder	2	6,3	7	22,6
Basisonderwijs	0	-	0	-
Vmbo	2	6,3	1	3,2
Mbo	11	34,4	11	35,5
Havo/vwo	13	40,6	10	32,3
Hbo/universiteit	6	18,8	6	29,0
Baanwielrennen	6	18,8	4	12,9
BMX	6	18,8	1	3,2
Mountainbiken	4	12,5	2	6,5
Wegwielrennen*	4	12,5	16	51,6
Veldrijden	6	18,8	1	3,2
Paracycling	4	12,5	5	16,1
Anders	2	6,3	2	6,5
Nieuwelingen (14 tot 16 jaar)	0	-	0	-
Junioren (16 tot 18)	5	15,6	3	9,7
Beloften (tot 23 jaar)	11	34,4	10	32,3
Amateurs	1	3,1	1	3,2
Elite	15	46,9	17	54,8
Onveiligheidsgevoelens*	7	21,9	15	48,4
Dwang of chantage	21	65,6	22	71,0
Verbaal of fysiek geweld	18	56,3	19	61,3
Roddelen, pesten of discriminatie	14	43,8	15	48,4
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	5	15,6	9	29,0

Tabel 14 – hoogscorders (n=63)

	Lage totaalscore (minder dan tien keer 'soms' of 'vaak')		Hoge totaalscore (meer dan negen keer 'soms' of 'vaak')	
	n	%	n	%
Man	30	54,5	2	25,0
Vrouw	25	45,5	6	75,0
Van 15 tot 18 jaar	7	12,7	1	12,5
Van 18 tot 21 jaar	17	30,9	2	25,0
Van 21 tot 25 jaar	17	30,9	3	37,5
Van 25 tot 30 jaar	6	10,9	1	12,5
30 jaar en ouder	8	14,5	1	12,5
Basisonderwijs	0	-	0	-
Vmbo	3	5,5	0	-
Mbo	18	32,7	4	50,0
Havo/vwo	21	38,2	2	25,0
Hbo/universiteit	13	23,6	2	25,0
Baanwielrennen	8	14,5	2	25,0
BMX	7	12,7	0	-
Mountainbiken	5	9,1	1	12,5
Wegwielrennen	17	30,9	3	37,5
Veldrijden	7	12,7	0	-
Paracycling	7	12,7	2	25,0
Anders	4	7,3	0	-
Nieuwelingen (14 tot 16 jaar)	0	-	0	-
Junioren (16 tot 18)	7	12,7	1	12,5
Beloften (tot 23 jaar)	19	34,5	2	25,0
Amateurs	2	3,6	0	-
Elite	27	49,1	5	62,5

Eindnoten

1. Dit betreft een persoon die de vragenlijst is gestopt nadat ze haar opleidingsniveau had ingevuld.
2. Deze persoon is 18 jaar oud en heeft de volwassenenlijst ingevuld. Het is dus zijn/haar hoogst voltooide opleiding.
7. Deze vraag is alleen gesteld aan de minderjarigen (n=15 in de analysegroep)
9. Deze vraag is alleen aan de volwassenen gesteld. Één persoon van de n=12 is minderjarig en heeft deze vraag dus niet voorgelegd gekregen.
3. Het totaal aantal personen dat deze vraag heeft ingevuld is 104 (er is dus één persoon afgehaakt).
4. Het totaal aantal personen dat deze vraag heeft ingevuld is 104 (er is dus één persoon afgehaakt).
5. Het totaal aantal personen dat deze vraag heeft ingevuld is 104 (er is dus één persoon afgehaakt).
6. Het totaal aantal personen dat deze vraag heeft ingevuld is 103 (er zijn dus twee personen afgehaakt).
8. Personen konden meerdere antwoorden opgeven.

Bijlage 3 Tabellen amateurrenners

Tabel 1 – geslacht (N=2.031)

	Kinderen		Jongeren		Volwassenen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Man	260	78,8	400	75,2	994	85,0	1654	81,4
Vrouw	70	21,2	132	24,8	175	15,0	377	18,6
Totaal	330	100	532	100	1169	100	2031	100

Tabel 2 – leeftijd (N=2.031)

	Gemiddelde leeftijd	Standaardafwijking
Kinderen	9,8	1,1
Jongeren	15,0	3,4
Volwassenen	36,1	13,6
Totaal	26,3	15,6

Tabel 3 – opleidingsniveau (N=2.031)

	Kinderen		Jongeren		Volwassenen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Geen	0	0,0	4	0,8	4	0,3	8	0,4
Basisonderwijs	305	92,4	10	1,9	10	0,9	325	16,0
Praktijkonderwijs	1	0,3	13	2,4	17	1,5	31	1,5
Vmbo	7	2,1	122	22,9	52	4,4	181	8,9
Mbo	0	0,0	59	11,1	276	23,6	335	16,5
Havo/vwo	0	0,0	283	53,2	176	15,1	459	22,6
Hbo/universiteit	0	0,0	18	3,4	614	52,5	632	31,1
Speciaal onderwijs	9	2,7	2	0,4	7	0,6	18	0,9
Anders	8	2,4	21	3,9	13	1,1	42	2,1
Totaal	330	100,0	532	100,0	1169	100,0	2031	100,0

Tabel 4 – disciplines (n=3.218¹)

	Kinderen		Jongeren		Volwassenen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Baanwielrennen	20	4,1	82	9,7	136	7,2	238	7,4
BMX	145	29,4	95	11,3	49	2,6	289	9,0
Mountainbiken	81	16,4	101	12,0	337	17,9	519	16,1
Wegwielrennen	142	28,8	383	45,4	1015	54,0	1540	47,9
Veldrijden	105	21,3	180	21,3	316	16,8	601	18,7
Kunsthetsen	0	0,0	0	0,0	2	0,1	2	0,1
Paracycling	0	0,0	3	0,4	26	1,4	29	0,9
Totaal	493	100,0	844	100,0	1881	100,0	3218	100,0

Onder anders (n=48) vallen:

- Beachracen (n=23)
- Triathlon (n=4)
- Fixed gear (n=4)
- Handbiken (n=2)
- ID-cycling (n=2)
- Overig (n=15)

Tabel 5 – niveau wielersport (n=1.999)

	Kinderen		Jongeren		Volwassenen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Jeugd (tot 14 jr)	323	100,0	166	31,6			489	24,5
Nieuwelingen (14 tot 16 jr)			182	34,6			182	9,1
Junioren (16 tot 18 jr)			178	33,8			178	8,9
Amateurs					337	29,3	337	16,9
Elite					178	15,5	178	8,9
Beloften (tot 23 jr)					126	11,0	126	6,3
Masters (vanaf 30 jr)					253	22,0	253	12,7
Sportklasse (alleen mannen)					256	22,3	256	12,8
Totaal	323	100,0	526	100,0	1150	100,0	1999	100,0

Tabel 6 – onveiligheidsgevoelens binnen de vereniging of het team door (aantal keren genoemd) (n=1.869²)

		Soms	Vaak
A	Andere sporters	194	18
B	Trainer, coach	34	13
C	Ploegleider	32	14
D	Andere mensen die bij de vereniging werken (materiaalman, arts, masseur en dergelijke)	36	7
E	Juryleden	62	5
F	Bezoekers	142	5
G	Ouders van andere kinderen	125	18
H	Anders	31	9

Onder anders vallen:

- Medesporters
- Ploegleider van andere ploeg
- Bestuursleden

Tabel 7 – dwang of chantage (n=1.871)

		Soms	Vaak
A	Ik voelde me onder druk gezet bij het ondertekenen van een contract	29	3
B	Ik voelde me onder druk gezet om bepaalde middelen/medicijnen te gebruiken	10	2
C	Ik voelde me onder druk gezet om bepaalde middelen/medicijnen niet te gebruiken	26	6
D	Ik voelde me gedwongen mijn medische informatie te delen	45	10
E	Ik moest geld betalen om deel uit te (blijven) maken van het team/de selectie, bijvoorbeeld voor verplichte activiteiten (trainingskamp e.d.)	106	25
F	Ik voelde me onder druk gezet om meer trainingsuren te maken dan ik aankan	87	20
G	Ik had het gevoel dat ik geen privéleven meer had (mijn doen en laten en dagelijks leven werden gecontroleerd)	72	15
H	Ik ben gechanteerd (ergens mee dreigen om mij iets te laten doen óf niet te doen)	33	7
I	Ik voelde me gedwongen om gewicht te verliezen	113	18
J	Anders	16	9

Onder anders vallen:

- Bedreigd tijdens en na de wedstrijd
- Gevaarlijk en agressief rijgedrag

Tabel 8 – verbaal en/of fysiek geweld (n=1.817³)

		Soms	Vaak
A	Ik werd uitgescholden	289	22
B	Ik voelde me vernederd en/of geïntimideerd	164	23
C	Ik werd agressief behandeld (slaan, schoppen, bijten of verwonden met een voorwerp)	44	3
D	De groep negeerde me, ik voelde me alleen staan	108	12
E	Ik durfde het niet om binnen het team mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	101	16
F	Ik durfde het niet om bij de leiding mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	88	24
G	Anders	7	6

Onder anders vallen:

- Eigen mening hebben leidde tot uitsluiting van het team
- Verplichting om als man benen te scheren

Tabel 9 – roddelen, pesten en/of discriminatie (n=1.767)

		Soms	Vaak
A	Ik werd buitengesloten als ik niet deed wat de ander wilde	65	14
B	Er werden beledigende en kwetsende opmerkingen gemaakt over mijn uiterlijk, geslacht, seksuele voorkeur, geloof en/of afkomst	64	6
C	Ik voelde me voor schut gezet ten overstaan van de groep	79	6
D	Er werd over mij geroddeld (ook via social media)	95	14
E	Ik werd gepest/getreiterd (ook via social media)	45	8
F	Ik kreeg geen hulp als ik iets niet kon, wist, begreep of als ik iets verkeerd had gedaan of gezegd	65	13
G	Anders	5	3

Onder anders vallen:

- Geplaagd om medische klachten

Tabel 10 – seksueel grensoverschrijdend gedrag (n=1.704)

		Soms	Vaak
A	Er werden seksuele opmerkingen naar mij gemaakt. Bijvoorbeeld: 'Wat heb jij lekkere billen!'	56	10
B	Ik ben seksueel aangeraakt terwijl ik dat niet wilde (bijvoorbeeld: knuffelen, zoenen, aanraken, betasten, beetpakken)	11	3
C	Ik voelde me ongemakkelijk bij bepaalde aanrakingen	31	4
D	Ik werd tegen mijn wil aangeraakt op intieme plekken zoals mijn borsten en billen	9	-
E	Ik heb tegen mijn wil seks gehad	2	-
F	Ik heb als minderjarige vrijwillig seks gehad met een volwassene van de vereniging of het team ⁴	1	-
G	Ik werd seksueel lastig gevallen via Whatsapp, Facebook of een andere vorm van social media	8	2
H	Ik werd ongewenst geconfronteerd met iemands geslachtsdelen	10	4
I	Ik werd begluurd terwijl ik me omkleedde of naakt was	13	1
J	Ik ben ongewenst gefotografeerd/gefilmd terwijl ik seksuele handelingen moest doen	-	-
K	Ik ben ongewenst gefotografeerd/gefilmd (bijvoorbeeld inzoomen op billen en borsten)	4	-
L	Anders	1	-

Tabel 11 – vergelijking groep met een of meerdere vervelende ervaringen (n=673) en groep zonder vervelende ervaringen (n=1.198).

	Vervelende ervaringen (n=673)		Geen vervelende ervaringen (n=1198)	
	n	%	n	%
Gemiddelde leeftijd*	27,4 jaar		24,6 jaar	
Categorie	n	%	n	%
Man*	507	75,3	1019	85,1
Vrouw*	166	24,7	179	14,9
12 jaar en jonger*	100	14,9	240	20,0
Van 13 tot 18 jaar*	183	27,2	257	21,5
Van 18 tot 23 jaar*	99	14,7	107	8,9
Van 23 tot 30 jaar*	117	17,4	117	9,8
30 jaar en ouder*	174	25,9	477	39,8

<i>Categorie</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Basisonderwijs*	86	12,8	199	16,6
Praktijkonderwijs				
Vmbo				
Mbo				
Havo/vwo*	193	28,7	232	19,4
Hbo/universiteit				
Speciaal onderwijs				
Baanwielrennen*	98	14,6	123	10,3
BMX				
Mountainbiken*	152	22,6	332	27,7
Wegwielrennen*	544	80,8	907	75,7
Veldrijden				
Kunstfietsen				
Paracycling				
Jeugd (tot 14 jaar)*	132	19,6	317	26,5
Nieuwelingen (14 tot 16 jaar)				
Junioren (16 tot 18 jaar)*	87	12,9	77	6,4
Amateurs				
Elite*	94	14,0	69	5,8
Beloften (tot 23 jaar)*	67	10,0	53	4,4
Masters (vanaf 30 jaar)*	58	8,6	185	15,4
Sportklasse (alleen mannen)*	60	8,9	183	15,3

Tabel 12 – slachtofferschap naar geslacht (n=673)

	Man		Vrouw	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
12 jaar en jonger	77	15,2	23	13,9
13 tot 18 jaar*	127	25,0	56	33,7
19 tot 23 jaar	68	13,4	31	18,7
24 tot 30 jaar*	79	15,6	38	22,9
30 jaar en ouder*	156	30,8	18	10,8
Basisonderwijs	64	12,6	22	13,3
Praktijkonderwijs	9	1,8	1	0,6
Vmbo	44	8,7	9	5,4

	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Mbo*	84	16,6	15	9,0
Havo/vwo*	129	25,4	64	38,6
Hbo/universiteit	162	32,0	52	31,3
Speciaal onderwijs	2	0,4	1	0,6
Baanwielrennen	72	14,2	26	15,7
BMX	73	14,4	17	10,2
Mountainbiken*	124	24,5	28	16,9
Wegwielrennen	403	79,5	141	84,9
Veldrijden*	136	26,8	58	34,9
Kunstietsen	0	-	0	-
Paracycling	4	0,8	3	1,8
Jeugd (tot 14 jaar)	96	18,9	36	21,7
Nieuwelingen (14 tot 16 jaar)	45	8,9	20	12,0
Junioren (16 tot 18)	63	12,4	24	14,5
Amateurs*	92	18,1	18	10,8
Elite*	52	10,3	42	25,3
Masters (vanaf 30 jaar)*	55	10,8	3	1,8
Sportklasse (alleen mannen)*	60	11,8	0	-
Onveiligheidsgevoelens	225	44,4	76	45,8
Dwang of chantage	250	49,3	93	56,0
Verbaal of fysiek geweld	364	71,8	108	65,1
Roddelen, pesten of discriminatie	172	33,9	67	40,4
Seksueel grensoverschrijdend gedrag*	44	8,7	51	30,7

Tabel 13 – significante verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke slachtoffers op items (n=673)

	Man		Vrouw	
	n	%	n	%
Ik moest geld betalen om deel uit te (blijven) maken van het team/de selectie	81	16,0	50	30,1
Afgelopen jaar dwang of chantage: Ik voelde me onder druk gezet om meer trainingsuren te maken dan ik aan kon	67	13,2	40	24,1
Afgelopen jaar verbaal of fysiek geweld: Ik werd uitgescholden	266	54,3	45	27,6
Afgelopen jaar verbaal of fysiek geweld: Ik durfde het niet om binnen het team mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	77	15,7	40	24,5
Afgelopen jaar verbaal of fysiek geweld: Ik durfde het niet om bij de leiding mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	70	14,3	42	25,8
Afgelopen jaar roddelen, pesten of discriminatie: Er werd over mij geroddeld (ook via social media)	71	14,9	38	24,1
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Er werden seksuele opmerkingen naar mij gemaakt. Bijvoorbeeld: Wat heb jij lekkere billen!	25	5,5	41	27,0
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Ik ben seksueel aangeraakt terwijl ik dat niet wilde (bijvoorbeeld: knuffelen, zoenen, aanraken, betasten, beetpakken)	3	0,7	11	7,2
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Ik voelde me ongemakkelijk bij bepaalde aanrakingen	14	3,1	21	13,8
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Ik werd tegen mijn wil aangeraakt op intieme plekken zoals mijn borsten en billen	2	0,4	7	4,6
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Ik werd seksueel lastig gevallen via Whatsapp, Facebook of een andere vorm van social media	1	0,2	9	5,9
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Ik werd ongewenst geconfronteerd met iemands geslachtsdelen	6	1,3	8	5,3
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Ik ben ongewenst gefotografeerd/gefilmd (bijvoorbeeld inzoomen op billen en borsten)	0	-	4	2,6

Tabel 14 – hoogscorders (n=673)

	Lage totaalscore (minder dan tien keer 'soms' of 'vaak')		Hoge totaalscore (meer dan negen keer 'soms' of 'vaak')	
	n	%	n	%
Man	468	76,2	39	66,1
Vrouw	146	23,8	20	33,9
12 jaar en jonger	94	15,3	6	10,2
13 tot 18 jaar	163	26,5	20	33,9
19 tot 23 jaar	90	14,7	9	15,3
24 tot 30 jaar	107	17,4	10	16,9
30 jaar en ouder	160	26,1	14	23,7
Geen	0	-	0	-
Basisonderwijs	83	13,5	3	5,1
Praktijkonderwijs	8	1,3	2	3,4
Vmbo	48	7,8	5	8,5
Mbo	91	14,8	8	13,6
Havo/vwo	173	28,2	20	33,9
Hbo/universiteit	195	31,8	19	32,2
Speciaal onderwijs	3	0,5	0	-
Baanwielrennen	88	14,3	10	16,9
BMX	80	13,0	10	16,9
Mountainbiken	142	23,1	10	16,9
Wegwielrennen	496	80,8	48	81,4
Veldrijden	176	28,7	18	30,5
Kunsthetsen	0	-	0	-
Paracycling	6	1,0	1	1,7
Jeugd (tot 14 jaar)	123	20,0	9	15,3
Nieuwelingen (14 tot 16 jaar)	57	9,3	8	13,6
Junioren (16 tot 18)	77	12,5	10	16,9
Amateurs	105	17,1	5	8,5
Elite	81	13,2	13	22,0
Masters (vanaf 30 jaar)	57	9,3	1	1,7
Sportklasse (alleen mannen)	55	9,0	5	8,5

Tabel 15 – significante verschillen tussen kinderen, jongeren en volwassenen op de items (n ligt tussen de 1871 en 1704).

	Kinderen		Jongeren		Volwassenen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Afgelopen jaar onveilig binnen de vereniging of het team door Andere sporters	45	15,6 a	55	11,2 a,b	112	10,3 b	212	11,3
Afgelopen jaar onveilig binnen de vereniging of het team door Ouders van andere kinderen	41	14,3 a	71	14,4 a	31	2,8 b	143	7,7
Afgelopen jaar dwang of chantage: Ik voelde me gedwongen mijn medische informatie te delen	1	0,3 a	7	1,4 a	47	4,3 b	55	2,9
Afgelopen jaar dwang of chantage: Ik moest geld betalen om deel uit te (blijven) maken van het team/de selectie, bijvoorbeeld voor verplichte activiteiten (trainingskamp e.d.)	4	1,4 a	45	9,2 b	82	7,5 b	131	7,0
Afgelopen jaar dwang of chantage: Ik voelde me onder druk gezet om meer trainingsuren te maken dan ik aan kon	3	1,0 a	43	8,8 b	61	5,6 b	107	5,7
Afgelopen jaar dwang of chantage: Ik had het gevoel dat ik geen privéleven meer had (mijn doen en laten en dagelijks leven werden gecontroleerd)	1	0,3 a	29	5,9 b	57	5,2 b	87	4,7
Afgelopen jaar dwang of chantage: Ik voelde me gedwongen om gewicht te verliezen	4	1,4 a	42	8,6 b	85	7,8 b	131	7,0
Afgelopen jaar verbaal of fysiek geweld: De groep negeerde me, ik voelde me alleen staan	14	4,9 a	54	11,2 b	52	4,9 a	120	6,6
Afgelopen jaar verbaal of fysiek geweld: Ik durfde het niet om binnen het team mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	16	5,7 a,b	44	9,1 b	57	5,4 a	117	6,4
Afgelopen jaar verbaal of fysiek geweld: Ik durfde het niet om bij de leiding mijn eigen mening te geven of mijn eigen keuzes te maken	15	5,3 a,b	47	9,8 b	50	4,7 a	112	6,2

	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Afgelopen jaar roddelen, pesten of discriminatie: Er werden beledigende en kwetsende opmerkingen gemaakt over mijn uiterlijk, geslacht, seksuele voorkeur, geloof en/of afkomst	8	2,9 a,b	31	6,6 b	31	3,0 a	70	4,0
Afgelopen jaar roddelen, pesten of discriminatie: Er werd over mij geroddeld (ook via social media)	13	4,8 a,b	43	9,1 b	53	5,2 a	109	6,2
Afgelopen jaar roddelen, pesten of discriminatie: Ik werd gepest/getreiterd (ook via social media)	12	4,3 a	23	4,9 a	18	1,8 b	53	3,0
Afgelopen jaar roddelen, pesten of discriminatie: Ik kreeg geen hulp als ik iets niet kon, wist, begreep of als ik iets verkeerd had gedaan of gezegd	9	3,3 a,b	31	6,6 b	38	3,7 a	78	4,4
Afgelopen jaar seksueel gedrag: Er werden seksuele opmerkingen naar mij gemaakt. Bijvoorbeeld: Wat heb jij lekkere billen!	2	0,8 a	19	4,2 b	45	4,6 b	66	3,9

Toelichting tabel 15

In tabel 15 zijn – achter ieder percentage – letters zichtbaar. Het betreft a'tjes en b'tjes, die ieder de significantie tussen groepen aanduiden. Als de letters hetzelfde zijn is er geen significant verschil tussen groepen. Wanneer letters verschillen is er dus wel een significant verschil.

Bijvoorbeeld bij het item 'Afgelopen jaar onveilig binnen de vereniging of het team door Andere sporters' verschillen de kinderen en volwassenen significant van elkaar (omdat achter kinderen een a'tje staat, en achter volwassenen een b'tje). De jongeren verschillen niet significant van de kinderen en volwassenen (omdat achter jongeren zowel een a'tje als een b'tje staat).

Eindnoten

1. De *n* is hier groter dan 2.031, omdat respondenten in meerdere disciplines actief kunnen zijn.
2. Het totaal aantal personen dat deze vraag heeft ingevuld is 1.869 (er zijn dus twee personen afgehaakt).
3. Het totaal aantal personen dat deze vraag heeft ingevuld is 1.817 (er zijn dus meerdere personen afgehaakt). Hetzelfde geldt voor tabel 9 en 10.
4. Deze vraag is alleen gesteld aan de minderjarigen (*n*=782 in de analysegroep)

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgene problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnissen en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatrovers en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten

Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens

Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?

Een onderzoek naar herstellbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?

Een procesevaluatie van de gedragsinterventie 'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel

Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt

Vietnamezen in de hennepcultuur

Dierenwelzijn in het vizier

De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en de stand van zaken van de handhaving van de regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over leven na de moord

De gevolgen van moord en doodslag voor de nabestaanden van de slachtoffers en de ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten

Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland

Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche

Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg

2014

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal

Gelegenheidsordeverstoorders?

Analyse van rondom grootschalige rellen aangehouden verdachten

Ondergaan of ondernemen

Ontwikkelingen in de aard en aanpak van afpersing van het bedrijfsleven

Raak geschoten?

Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal

Doordringen of doordrinken

Effectevaluatie Halt-straft Alcohol

Prostitutie in Nederlandse gemeenten

Een onderzoek naar aard en omvang, beleid, toezicht en handhaving in 2014

2015

Aangifte onder nummer

Implementatie, toepassing en eerste resultaten van de nieuwe regeling 'Aangifte onder nummer'

Papier en werkelijkheid

Een hypothesevormend onderzoek naar de invloed van registratie-effecten op de omvang van de geregistreerde jeugdcriminaliteit

Grensoverschrijdend slachtofferschap

Een inventarisatie van aard, omvang en aandachtspunten in verband met de effectuering van slachtofferrechten

2016

Dieren Verboden

De toepassing van het houdverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf

Kijk op jeugdcriminaliteit

Handvatten voor het opstellen van een periodieke trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit en een overzicht van veelbelovende aanpakken

Stijging meldingen verwarde personen in de regio Rotterdam

Een onderzoek naar mogelijke verklaringen en wenselijke oplossingen

Missen we iets?

Een gebiedsanalyse in Rotterdam naar de omvang en aanpak van de jeugdcriminaliteit en eventuele 'witte vlekken' in dat beeld

De draad weer oppakken

Een follow-up onderzoek onder nabestaanden van slachtoffers van levensdelicten

Hoe lopen de hazen?

De stand van zaken in de aanpak van dierenmishandeling en dierenverwaarlozing

Focus op heling

Een onderzoek naar het functioneren van de helingmarkt, het beleid tegen en de gevolgen van heling

Van cijfers naar interpretatie

Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit

Wie is het slachtoffer?

Kenmerken van de doelgroep van het Schadefonds
Geweldsmisdrijven en strategieën voor een beter
doelgroepbereik

Radicalisering in de gemeente Arnhem

Resultaten van onderzoek onder mentoren,
welzijnswerkers en jongeren

2017

Duiding van problematisch jeugdgroepgedrag

Een theoretische verkenning en een praktische
handreiking voor het veld

Prostitutie in beeld gebracht

Een onderzoek naar aard en omvang van zichtbare
en onzichtbare prostitutie in Arnhem

De achterblijvers

Een evaluatie van het maatwerk voor achterblijvers
van vermiste personen

2018

Realiteit of registratie-effect?

De invloed van registratie-effecten op de daling van
de geregistreerde jeugdcriminaliteit

De afgelopen tijd is de aandacht voor grensoverschrijdend gedrag in de sport toegenomen. Het gaat hierbij niet alleen om seksuele intimidatie of seksueel misbruik, maar ook om bijvoorbeeld geweld, discriminatie, dwang en/of chantage.

De Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie (KNWU) is de eerste sportbond die zicht wil krijgen op de aard en omvang van grensoverschrijdend gedrag binnen haar eigen geledingen. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan diverse vormen van geweld, dwang en chantage. Het doel van het onderzoek is om gerichte maatregelen te nemen om eventuele misstanden tegen te gaan. Hiervoor zijn alle topsporters en amateursporters gevraagd om een digitale vragenlijst in te vullen. Topsporters wielrennen bij de nationale selectie en/of rijden bij commerciële teams. Amateursporters wielrennen bij wielverenigingen en hebben een KNWU-licentie om wedstrijden te rijden. Naast de vragenlijst zijn er interviews met renners en functionarissen binnen de wielersport gehouden.

Het onderhavige onderzoek, waarbij rekening is gehouden met de sportspecifieke kenmerken, levert waardevolle inzichten op voor gerichte preventie.

Bureau **Beke**

ISBN 978-94-92255-24-2

9 789492 255242 >